

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ

ЕЛЕКТРОННИЙ МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

ОДЕСА
2023

УДК 174:34(072)
Ю701

Укладачі:

Білик Павло Петрович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного та господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Лазарева Мар'яна Іванівна, старший викладач кафедри адміністративного та господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

Чуваков Олег Анатолійович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Гаран Ольга Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та господарського права Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рекомендовано Вченою Радою економіко-правового факультету

ОНУ імені І. І. Мечникова.

(Протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.)

Ю701 **Юридична** деонтологія [Електронний ресурс] : електронний методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад. П. П. Білик, М. І. Лазарева. Одеса, 2023. – 79 с. – 0,8 МБ.

У методичному посібнику наведено основні положення до вивчення дисципліни «Юридична деонтологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Право» спеціальності 081 «Право». Основна мета посібника – надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні дисципліни на аудиторних заняттях та у процесі самостійної роботи.

УДК 174:34(072)

© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2023

ЗМІСТ

№	Назва рубрики	Сторінка
1	Вступ	4
2	Зміст навчальної дисципліни	7
3	Плани та методичні вказівки для підготовки до практичних занять	9
4	Питання для підсумкового контролю	60
5	Теми та пояснення до виконання контрольних робіт	65
6	Рекомендована література	72
7	Інформаційні електронні ресурси	78

ВСТУП

Юридична деонтологія, полем діяльності якої є юриспруденція, з філософської точки зору, претендує на своєрідне монопольне філософсько-правове знання про людину. Значення цієї науки можна ще визначити так: це природний правовий компас, енциклопедія для юриста, це шлях до високої професійної майстерності та гарантія захисту його свободної волі у природно-правовому просторі. Якщо юрист не оволодіє юридичною деонтологією, він назавжди залишиться вузьким спеціалістом, приреченим навіть інколи на «провали» у роботі. Виняток можуть становити хіба тільки ті випадки, коли юрист інтуїтивно сприймає деонтологічну сутність у силу своєї професійної, інтелектуальної культури

Вивчення даного курсу спрямоване на надання здобувачам комплексу знань, умінь і навичок, які необхідні для виконання ними своїх обов'язків на професійному рівні; на усвідомлення здобувачами значення норм з адміністративного права, базою якого є теоретичні положення адміністративно-правової науки і практика публічної управлінської діяльності, має своїм призначенням надання майбутнім правникам комплексу знань, умінь і навичок, які необхідні для виконання ними своїх обов'язків на професійному рівні.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Юридична деонтологія» є:

- вивчення теорії адміністративного права;
- надання здобувачам глибоких знань щодо основних категорій основ права, сутності виконавчої влади, публічного управління; механізмів правового забезпечення прав і свобод людини; управління галузями функціями держави; забезпечення законності в суспільній діяльності;
- набуття вмінь аналізу практики застосування чинного законодавства.
- сприяння розвитку у здобувачів самостійності мислення;
- засвоєння здобувачами юридичної лексики і термінології;
- формування правової культури здобувачів.

Досконале вивчення дисципліни дозволить запобігти помилкам при застосуванні норм права в сфері суспільних відносин, успішно вирішувати завдання по зміцненню законності.

Даний курс викладається шляхом поєднання аудиторних занять із самостійною роботою. Лекційні та практичні заняття відносяться до аудиторних занять.

Одним з обов'язкових елементів учбового плану для здобувачів є підготовка до практичних занять. Для цього здобувачам необхідно ознайомитися з рекомендованою учбовою, учбово-методичною літературою, нормативно-правовими актами з кожної теми. Виконання завдань по темам курсу є обов'язковою умовою підготовки до практичних занять. При підготовці до практичних занять необхідно:

- ознайомитись з питаннями теми;
- прочитати відповідні питання в підручнику або конспекті;
- ознайомитись з нормативними матеріалами;
- ознайомитись з літературними джерелами, які додаються в плані практичних занять; розв'язати завдання до теми.

Розв'язання завдань має бути чітким, повним, обов'язкова присутність посилання на статті нормативних актів з позначкою, коли і ким він був виданий; має бути особисте тлумачення проблеми на підставі чинного законодавства.

Самостійна підготовка передбачає написання доповідей та оформлення презентацій, аналіз нормативних актів і літературних джерел, виконання практичних завдань, вирішення задач тощо.

Запорукою успішного вивчення дисципліни буде систематична перевірка ступеню засвоєння теорії, яка може відбуватися у формі опитування, співбесіди, тестування, вирішення конкретних завдань. Підсумковою формою контролю знань є складання заліку по закінченні загальної частини та іспиту після закінчення загальної та особливої частин.

До заліку та іспиту допускаються здобувачі, що відпрацювали всі пропущені заняття, виправили незадовільні оцінки, отримані на практичних заняттях, набрали мінімальну кількість балів і успішно здали змістовні модулі.

Очікуванні результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні:

знати:

- основні категорії права;
- сутність виконавчої влади, публічного управління;
- механізми правового забезпечення прав і свобод людини;
- механізми управління різними галузями;
- способи забезпечення законності в суспільній діяльності.

вміти:

- самостійно аналізувати зміст законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів законодавства що регулюють правовідносини;
- тлумачити правові норми й роз'яснювати вимоги законів та інших нормативно-правових актів у сфері правового регулювання правовідносин;
- застосовувати норми права;
- вирішувати конкретні життєві ситуації на базі теоретичних знань.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ОСНОВ ПРАВОЗНАВСТВА І ЮРИДИЧНОЇ ДЕОНТОЛОГІЇ

(теми 1 – 3)

Тема 1. Загальні поняття юридичної деонтології

Історія виникнення та становлення юридичної деонтології як науки. Поняття, сутність та призначення юридичної деонтології. Визначення загальної, нормативної та спеціальної деонтології. Основні функції юридичної деонтології. Принципи юридичної деонтології. Співвідношення юридичної деонтології з іншими галузями соціальних знань

Тема 2. Моральність, етика, право та їх зв'язок з юридичною деонтологією

Поняття моралі, моральності, етики, культури та інших соціальних норм. Визначення права та супутніх йому категорій: поняття права в об'єктивному значенні, джерела правових норм, зміст законодавства, законність та правопорядок: поняття та співвідношення, правосуддя, юстиція, юрисдикція, юриспруденція. Роль права в умовах переходу до ринкової економіки. Місце та соціальне призначення юристів в умовах громадянського суспільства і правової держави.

Тема 3. Загальні положення юридичної професії

Основні риси юридичної професії. Політичний характер роботи юриста. Формалізований порядок діяльності юриста. Багатогранність, гуманізм, самостійність. Незалежність в діяльності юриста. Необхідні якості юриста. Висока ділова кваліфікація. Професіоналізм. Здатність до психологічного аналізу. Інтелігентність, етика, скромність

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ДЕОНТОЛОГІЯ ОКРЕМИХ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

(теми 4 – 6)**Тема 4. Деонтологія судді і прокурора**

Конституція про правосуддя та судоустрій України. Система судоустрою за законодавством України. Склад, порядок формування та функціонування Конституційного суду України. Вимоги до особи на посаду судді Конституційного суду України. Вимоги до особи на посади суддів судів загальної юрисдикції. Основні функції прокуратури за Конституцією України та за Законом України «Про прокуратуру». Вимоги до особи на посаду прокурора. Загальна та спеціальна деонтологія судді і прокурори

Тема 5. Деонтологія нотаріуса і адвоката

Визначення нотаріату та його підпорядкованість. Вимоги до особи, що претендує на заняття нотаріальною діяльністю. Функції, права та обов'язки нотаріуса. Визначення адвокатури та її характеристики. Види та форми адвокатської діяльності. Вимоги до осіб, що претендують на заняття адвокатською діяльністю. Основні положення Правил адвокатської етики. Співвідношення адвокатської таємниці і конфіденційності. Підстави припинення адвокатської діяльності

Тема 6. Деонтологія юрисконсульта і органів та осіб, які примусово виконують рішення суду та інших державних органів

Визначення юрисконсульта. Сфери діяльності юрисконсульта. Права та обов'язки юрисконсульта. Вимоги до осіб – юрисконсультів. Правове регулювання діяльності державної виконавчої служби та державної кримінально-виконавчої служби. Права та обов'язки державних виконавців. Вимоги до осіб на посадах в державній виконавчій службі та в державній кримінально-виконавчій службі

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.**ЮРИДИКО-ДЕОНТОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЮРИДИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

(теми 7-8)**Тема 7. Загальна характеристика юридичної діяльності**

Правові форми діяльності в державі і її наслідки, Правосуддя та юридичні професії, які в ньому задіяні. Оперативно-розшукова діяльність, дізнання та досудове слідство. Захист прав, свобод та законних інтересів осіб, Правотворчість та законодавчий процес. Управління та публічне адміністрування, виконавчо-розпорядча діяльність.

Тема 8. Загальна характеристика основних напрямків владно-примусової діяльності держави

Роль держави у впорядкуванні суспільних відносин. Держава як сукупність суб'єктно-об'єктних ознак. Державне управління як форма правозастосовної владної діяльності. Порядок здійснення публічного адміністрування: форми, методи та стиль управління. Роль юристів в ринковій економіці та в правовій державі. Юстування нормативно-правових актів як форма надання їм юридичної достовірності.

**ПЛАНИ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
«ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ»**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

**ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ОСНОВ ПРАВОЗНАВСТВА І ЮРИДИЧНОЇ
ДЕОНТОЛОГІЇ**

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОНЯТТЯ ЮРИДИЧНОЇ ДЕОНТОЛОГІЇ

Питання для обговорення:

1. Історія виникнення та становлення юридичної деонтології як науки
2. Поняття, сутність та призначення юридичної деонтології. Визначення загальної, нормативної та спеціальної деонтології
3. Основні функції юридичної деонтології
4. Принципи юридичної деонтології
5. Співвідношення юридичної деонтології з іншими галузями соціальних знань

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Історія виникнення та становлення юридичної деонтології як науки
2. Поняття, сутність та принципи юридичної деонтології. Визначення загальної, нормативної та спеціальної деонтології.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач повинен усвідомлювати, що термін «деонтологія» грецького походження і в перекладі означає науку про належне. Цей термін інколи використовують для позначення розділу етики, в якому вивчають проблеми обов'язку людини, сферу належного (того, що повинно бути), усі форми моральних вимог до життєдіяльності людини та відношення між ними.

Деонтологічні вимоги професійної спрямованості почали формуватися у тих сферах людської діяльності, де основним об'єктом впливу була людина.

Історичні джерела свідчать, що найперше систематизованого вигляду вони набули в медицині (зокрема, деонтологічні постулати Гіпократу, «Етика» або «Канон лікарської науки» Ібн-Сіні, Медична етика Парацельса тощо). З еволюцією природно-правового світогляду, уявлень про людську цінність, прийшло переосмислення соціальної ролі юристів та потреба формування системи моральних вимог, дотримання яких дозволили б забезпечити високий рівень правових послуг, зупинити зловживання правом, корисливого використання владних повноважень служителями Феміди (так, мудрі люди говорили, що краще відпустити на волю 100 винних, деякі навіть 1000 винних ніж засудити одного невинного. Британський філософ та юрист Френсіс Бекон писав: «Один несправедливий вирок приносить більше горя ніж численні злочини вчинені приватними особами: останні псує лише струмки, тоді як несправедливий суддя псує все джерело»).

В. М. Горшенєв – юридична деонтологія – це галузь юридичної науки, що узагальнює систему знань про мудрість спілкування та мистецтво прийняття вірного рішення у юридичній практиці. С. С. Сливка – юридична деонтологія – це наука про внутрішній імператив службового обов'язку, який створює передумови та мотиви вибору юристом норм поведінки у практичній діяльності, про формування власних норм для кожної ситуації зокрема. О. С. Скакун – узагальнена система знань про види юридичних професій, характер юридичної практики в контексті її взаємин з наукою та освітою й кодекс професійної поведінки.

Здобувачі мають дослідити наступні визначення юридичної деонтології.

С. Д. Гусарєв, О. М. Карпов – наука про систему етичних вимог до професійної діяльності юристів. О. В. Шмоткін - система загальних знань про юридичну науку та юридичну практику, вимоги до професійних та особистих якостей юриста, про систему формування цих якостей. І. В. Бризгалов – система загальних знань про юридичну науку та юридичну практику, про

вимоги до особистих і професійних якостей юриста, про систему формування цих якостей. С. Д. Гусарєв, О. Д. Тихомиров – наукова дисципліна, що розкриває зміст та взаємозв'язок таких соціальних явищ, як юридична наука та юридична практика, визначає її функції, виходячи з норм та принципів суспільної моралі, формує систему вимог професійного та особистого характеру, висвітлює етичну сторону діяльності юриста з врахуванням спеціалізації юридичної професії. А. В. Молдаван, Л. С. Богдан - це наука про належну поведінку, обов'язки юриста, про кодекс його професійної поведінки, правила поведінки.

У вузькому розумінні – це наука про застосування загальних норм права, моралі у діяльності юриста. У широкому - наука, що аналізує правові, психологічні, політичні, естетичні та етичні і, звичайно, моральні вимоги, які регламентують ставлення юриста до - клієнта, своїх і чужих колег, до всіх оточуючих. Д. П. Котов – професійна етика,..., розділ етичної науки. Д. П. Фіолєвський – юридична етика – це галузь вчення про етику, що досліджує роль і значення моральних принципів у сфері юриспруденції: судочинства, правоохоронної діяльності, нотаріальної практики, надання правових послуг фізичним та юридичним особам. Б. А. Лєко – юридична етика – це вид професійної етики, яка є сукупністю правил поведінки працівників юридичної професії, що забезпечують моральний характер їхньої трудової діяльності й позаслужбового поводження, а також наукова дисципліна, що вивчає специфіку реалізації вимог моралі в цій галузі.

Особливість юридичної деонтології - характеризує правознавство кризь призму юридичної професії і діяльності юриста, якому постійно необхідно вирішувати складні проблеми життя, свободи, честі людей. А це потребує напруги моральних сил, розуміння міри відповідальності перед клієнтом і, врешті решт, перед суспільством. Для цього потрібно знати психологію, політику, етику, естетику і багато всього іншого.

Здобувачам необхідно звернути увагу!!!Науковці А. Молдаван, Л. Богдан під предметом юридичної деонтології розуміють звід правил, якими має користуватись юрист. Це система правових, політичних, психологічних, етичних норм, що визначають режим спілкування юриста з людьми, взаємовідносини з клієнтами і його поведінкою. Прийнято виділяти загальну юридична деонтологію, нормативну юридична деонтологію та спеціальну юридичну деонтологію (див. детальн. А. Молдаван, Л. Богдан. Юридична деонтологія).

Загальна юридична деонтологія - включає основні аспекти характеристики належного, обов'язкового в повсякденній поведінці юриста при виконанні ним своїх службових функцій (функції - це напрями його діяльності). Нормативна юридична деонтологія - обґрунтовує практичні, моральні рекомендації, нормативні приписи до юриста будь-якої спеціалізації.

Спеціальна юридична деонтологія - висвітлює специфічні, деонтологічні особливості конкретних спеціальностей правників (адвоката, прокурора, слідчого, судді, нотаріуса, юрисконсульта), їх професіограми (наприклад: Кодекс поведінки європейських адвокатів, Кодекс деонтології національної поліції Франції, Етика поліцейського ФРН, Кодекс честі працівників органів внутрішніх справ України, Морально-етичний кодекс поліцейського США). С. Гусарєв, О. Тихомиров, Н. Свиридюк зазначають, що предметом науки юридична деонтологія є юридична теорія, юридична практика та система моральних вимог, що визначають засади професійної діяльності юриста. Структурними складовими цієї науки є: завдання, функції та структура системи правознавства вимоги до особистості (моральні, професійні) система юридичної освіти (професійна підготовка, підвищення кваліфікації, поширення позитивного досвіду) практична діяльність юристів (мета, функції, принципи, соціальне значення тощо) нормативна база професійної діяльності юристів (право, мораль, релігія, традиції, звичаї, корпоративні акти). Г. Цирфа пропонує визначати предмет юридичної деонтології як: юридичну теорію, юридичну практику та систему моральних вимог, що складають етикет професійної

діяльності юристів. Дослідник Б. Леко предметом юридичної етики (останню науковець називає моральним кодексом юристів різних спеціальностей) вважає ставлення спеціаліста до смислу і цінностей права, законодавчих норм, правил і реалізації

Основна література:

1. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник В.Д. Гапотій, О.Г. Мінкова. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 146 с. <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/4583/1/2017.pdf>
2. Кагановська Т.Є. Нові правові стандарти юридичної освіти в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «ПРАВО». Випуск 25, 2018. С. 6-8. <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/11720>
3. Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) / за наук. ред. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 108 с. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2357/1/%D0%9F%D0%95%D0%AE%20.pdf>

Додаткова література:

1. Білик П.П., Осадча І.А. Адміністративний розсуд в публічному адмініструванні та його зв'язок з юридичною деонтологією: теоретико-правовий аспект. *Правова держава*. 2021. №42. С.52-63 <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5120>
2. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика: монографія / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Суми, 2015. 324 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/2157>
3. Сливка С.С., Чернобай О. Л. Трансцендентальна методологія юридичної деонтології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2018. № 32. С. 4 – 6. <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc32/3.pdf>

ТЕМА 2. МОРАЛЬНІСТЬ, ЕТИКА, ПРАВО ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ЮРИДИЧНОЮ ДЕОНТОЛОГІЄЮ

Питання для обговорення:

1. Поняття моралі, моральності, етики, культури та інших соціальних норм
2. Визначення права та супутніх йому категорій
  - 2.1 поняття права в об'єктивному значенні
  - 2.2 джерела правових норм
  - 2.3 зміст законодавства
  - 2.4 законність та правопорядок: поняття та співвідношення
  - 2.5 правосуддя, юстиція, юрисдикція, юриспруденція
3. Роль права в умовах переходу до ринкової економіки
4. Місце та соціальне призначення юристів в умовах громадянського суспільства і правової держави

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Роль права в умовах переходу до ринкової економіки
2. Місце та соціальне призначення юристів в умовах громадянського суспільства і правової держави

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувачі повинні звернути увагу на те, що роль деонтологічних знань у підготовці юристів: (за А. Молдаван, Л. Богдан. Юридична деонтологія; Н. П. Свиридова. Юридична деонтологія) - дозволяє скласти загальне уявлення майбутніх правників про сферу юридичної діяльності; - виховує почуття справедливості, відповідальності, патріотизму, гордості за обрану професію; - орієнтує мислення майбутніх правників на систему соціальних цінностей, в основі якої знаходиться ідея (принцип) людиноцентризму; - допомагає студентській молоді здійснити свій професійно-орієнтаційний вибір відповідно до існуючої системи юридичних спеціальностей; - формує навички та уміння

щодо засвоєння правових знань, вироблення власної позиції щодо конкретних життєвих ситуацій та відповідної мотивації для прийняття юридично значущого рішення; - здійснює виховний вплив на свідомість правників шляхом формування у них системи правових цінностей, дозволяє правильно оцінювати життєву ситуацію та приймати морально виражене юридично обґрунтоване рішення.

Соціальне значення юридичних деонтологічних знань: 1) дозволяє сформулювати систему вимог особистісного та професійного характеру до представників юридичних професій; 2) створює умови для здійснення авторитету юристів як окремої професійної групи в соціальній структурі суспільства; 3) висвітлює взаємозв'язки між окремими видами та формами здійснення юридичної діяльності; 4) формулює аксіологічне (ціннісне) сприйняття юридичної праці різними верствами населення, як засобу забезпечення свободи, рівності та справедливості у суспільстві; 5) підвищує роль права, правових засобів та процедур у вирішенні соціальних конфліктів, а отже підвищує ефективність правового регулювання

Здобувач має усвідомити наступне: природне право є вічним і незмінним, воно супроводжує людство з моменту його виникнення. Природне право – це вимоги, породжені самим людським буттям – право на життя, свободу, рівність, власність, безпеку. У просторі природного права діють правові принципи-аксіоми, що одночасно є моральними імперативами: не посягай на життя іншої людини та її майно, дотримуйся обіцянки, віддай кожному своє та ін.

Свобода та справедливість, а не норма – ключові поняття природно-правового підходу. Свобода – це можливість діяти на власний розсуд, не порушуючи прав інших людей. З нею тісно пов'язана справедливість, що розуміється як стримування людського егоїзму задля рівноваги в суспільних відносинах. Мораль – не просто бажана властивість, яку потрібно запровадити у право, а радше суттєвий елемент права, яким воно є насправді. Головним джерелом права є сама природа, а не воля законодавця. Природні права

належать людині від народження, вони закладені в самій її сутності й однакові для всіх

Здобувачам пропонується зясувати, що позитивне право є наслідком суспільної та державної діяльності, втіленням волевиявлення народу і держави. Чинне в суспільстві позитивне право є формально визначеним та охороняється державою. Цим позитивне право відрізняється від природного (загальносоціального) права, яке не залежить від держави.

Природне право як сукупність прав і обов'язків має загальносоціальне, людське, тобто недержавне походження. Воно є продуктом нормальної життєдіяльності людини, а не держави, належить людству в цілому та кожній людині окремо. Саме природне право є основою невід'ємних, природних прав людини. Подібне розмежування права існує з періоду античності. Так, у II ст. римський письменник і філолог Авл Геллій переклав латиною грецькі слова «за природою» та «за обдуманим рішенням» як *naturalis* (природне) та *positives* (позитивне). З латинської мови вони перейшли в більшість європейських мов як назви двох видів права – природного та позитивного¹. У свою чергу позитивне право розглядається у двох значеннях як: – об'єктивне право – система загальнообов'язкових норм, дотримання та виконання яких забезпечуються державою. Має ключове значення в регулюванні суспільних відносин, забезпеченні правопорядку на національному та міжнародному рівнях. Слово «об'єктивне» означає, що норми права отримали об'єктивацію у формах (джерелах) права й тому є незалежними від індивідуального інтересу (волі, розсуду) та свідомості суб'єкта права; – суб'єктивне право – це міра можливої поведінки суб'єкта суспільних відносин, що передбачені нормами об'єктивного права.

Суб'єктивне право інтерпретується як певні юридично визнані можливості (права та свободи) поведінки суб'єкта права з метою задоволення власного інтересу (потреби). Слово «суб'єктивне» означає, що наданими можливостями (правами та свободами) конкретний суб'єкт права на свій розсуд може скористатися або не скористатися, все залежить від його волі (інтересу) та

свідомості. Між об'єктивним і суб'єктивним правом існує тісний взаємозв'язок. Об'єктивне право певною мірою відображає «статичку» юридичної форми, а суб'єктивне – «динаміку», оскільки безпосередньо пов'язане з людською поведінкою (діяльністю).

Так, мається на увазі об'єктивне право, коли вказується на те, що право щось дозволяє чи забороняє. Про суб'єктивне право йдеться, наприклад, у тому випадку, коли стверджується, що певна людина має право на освіту. Здобувачі повинні знати: виокремлення права в об'єктивному та суб'єктивному значеннях існує в юридичній науці тривалий період, адже характерне ще римській юриспруденції, а згодом було запозичене більшістю європейських правових систем.

Здобувачам варто підкреслити, що в сучасних умовах призначення об'єктивного права полягає передусім у закріпленні, захисті та забезпеченні суб'єктивного права. Окрім того, словом «право» можуть позначатися природні права людини, які визнаються в сучасному світі невід'ємними і невідчужуваними від особи. Це насамперед права на життя, гідність, безпеку і недоторканність, свободу пересування, належний рівень матеріального забезпечення та ін. Права людини закріплюються в міжнародних актах і національних конституціях, а на демократичну державу покладається обов'язок їх забезпечувати та захищати. З огляду на те, що в теорії держави та права об'єктивне право має винятково юридичний (регулятивно-охоронний) зміст

В межах питань теми здобувач має вивчити, що норма права визначається як формально визначене правило загального характеру, що встановлене чи санкціоноване державою або іншим уповноваженим суб'єктом правотворчості з метою регулювання чи охорони суспільних відносин та забезпечується можливістю застосування примусу.

Ознаки норми права:

– є вольовим правилом, адже відображає волю суб'єктів правотворчості, серед яких суспільство, народ, держава в особі органів державної влади та

гармонійно акумулює в собі суспільну, групову й індивідуальну волю громадян;

– встановлюється чи санкціонується державою або іншим уповноваженим суб'єктом правотворчості в чітко визначеному порядку, тобто ухвалюється уповноваженим на те суб'єктом правотворчості в межах його компетенції відповідно до чітко визначеної процедури;

– має формально визначений характер, що полягає: а) в однозначності сприйняття суб'єктами права її змісту, що досягається точністю та ясністю певної мовної форми; б) у текстуальному закріпленні в нормативно-правових актах або інших формах (джерелах) права (конкретної юридичної сили та сфери дії в часі, просторі та за колом осіб);

– має загальний характер, що зводиться до неконкретності (неперсоніфікованості) адресата та поширеності на невизначену кількість випадків чи осіб;

– забезпечується державою або іншим уповноваженим суб'єктом правотворчості, включаючи можливість застосування примусу ,

– має за мету регулювання (впорядкування) та охорону суспільних відносин.

Основна література:

1. Кацавець Р.С. Юридична деонтологія. Навчальний посіб. Київ: Алерта, 2016. 126 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/328-kacavec-rs-yuridichna-deontologiya.html>
2. Молдован А.В. Юридична деонтологія. Вступ до спеціальності: навч. посібн. Київ: Алерта. 2015. 222 с. <https://ep3.nuwm.edu.ua/11677/1/29.pdf>
3. Молдован А.В., Богдан Л.С. Юридична деонтологія. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2014. 222 с. https://arm.nai.au.kiev.ua/books/JD_book/literatura/lit_nauk.html
4. Кацавець Р. С. Професійна етика юристів. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2017. 148 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/512-kacavec-r-s-profesijna-etika-yurista.html>

5. Радовецька Л.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К. Кондор, 2019. 296 с. <https://www.academia.edu/41634968/BA>
6. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К. ЦУЛ, 2020. 158 с. <https://jurkniga.ua/contents/yuridichna-deontologiya-posibnik-dlya-pidgotovki-do-zalikiv-ta-ispitiv.pdf>

Додаткова література:

1. Білик П.П. Осадча І.А. Адміністративний розсуд та інструменти діяльності публічних адміністрацій: адміністративно-правовий та юридико-деонтологічний вимір. Правова держава. 2021. №44. С.37-44 [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9E%D1%81%D0%B0%D0%B4%D1%87%D0%B0%20%D0%86\\$](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9E%D1%81%D0%B0%D0%B4%D1%87%D0%B0%20%D0%86$)
2. Петришин О.В. Юридична деонтологія: посібник для підготовки до заліків та іспитів. К. Право, 2017. 84 с. <https://jurkniga.ua/contents/yuridichna-deontologiya-posibnik-dlya-pidgotovki-do-zalikiv-ta-ispitiv.pdf>

ТЕМА 3. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ПРОФЕСІЇ

Питання для обговорення:

1. Основні риси юридичної професії
  - 1.1 Політичний характер роботи юриста
  - 1.2 формалізований порядок діяльності юриста
  - 1.3 багатогранність, гуманізм, самостійність
  - 1.4 незалежність в діяльності юриста
2. Необхідні якості юриста
  - 2.1 висока ділова кваліфікація
  - 2.2 професіоналізм
  - 2.3 здатність до психологічного аналізу
  - 2.4 інтелігентність, етика, скромність

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Принцип істинності – основний принцип професії юриста.
2. Історія становлення юридичних деонтологічних знань.
3. Сучасні тенденції розвитку юридичної деонтології.
4. Роль юридичної деонтології в системі гуманітарних наук.
5. Соціальне значення юридичних деонтологічних знань.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Поняття юридичної професії. Принципи та сфери застосування.

Спочатку здобувачам потрібно з'ясувати визначення поняття "юрист".

Професія «юрист» — рід трудової діяльності в правовій сфері суспільства, що потребує юридичних знань, умінь і навичок, необхідних для професійного виконання прав й обов'язків.

Юрист (від латин. jus— «право») — це фахівець, який має юридичну освіту (вищу чи середню професійну) і професійно розбирається у праві, що знає закони й уміє їх правильно застосовувати.

Основні характеристики юридичної професії наступні.

Це гуманна професія, тобто спрямована насамперед на забезпечення прав і свобод людини: створення організаційних умов для їх реалізації; охорону прав і свобод від їх порушень; захист прав і свобод у випадку їх порушення; відновлення порушених прав і свобод.

Це соціально значуща професія, тому що пов'язана з державою і правом, важливими соціальними явищами; при цьому часто юристи мають великі владні повноваження.

Це високоінтелектуальна професія, оскільки повинна охоплювати всі сфери життя суспільства з урахуванням складних заплутаних юридичних проблем.

Це творча професія, оскільки пов'язана з вирішенням нестандартних юридичних ситуацій; при цьому "творчість" не повинна виходити за межі

права, що потребує від юриста ще більшого мистецтва щодо розв'язання юридичних проблем.

Це точна професія, тобто вона є діяльністю, яка спирається на конкретні юридичні факти при точному дотриманні законодавства для отримання конкретного результату.

Ця професія має організований характер, тому що завдання юриста полягає в організації дотримання юридичних заборон, виконання обов'язків, використання прав.

Ця професія має велику свободу і самостійність, оскільки без них неможливо вирішити складні нестандартні ситуації, які виникають у діяльності юриста, але ця свобода повинна перебувати в межах закону.

Це відповідальна робота, оскільки завжди пов'язана з долею людей, і помилок не повинно бути.

Праця юриста використовується в таких сферах:

1) власне юридичних відомствах — прокуратурі, судовій системі, системах МВС, СБУ, Міністерства юстиції, Міністерства доходів і зборів, Державної митної служби та ін.;

2) органах центральної представницької влади і органах місцевого самоврядування;

3) центральних і регіональних (місцевих) органах виконавчої влади — місцевих державних адміністраціях;

4) різноманітних державних службах

5) комерційних організаціях (фірмах, корпораціях, банках і т. п.);

6) союзах (колегіях) осіб вільної професії (адвокати) і спеціалізованих юридичних фірмах;

7) установах інформаційного і кадрово-ресурсного забезпечення (освітніх закладах, юридичній пресі, інформаційних фондах та ін.).

Всі правові форми діяльності держави забезпечують виключно юристи.

Здобувач повинен знати, що фах і кваліфікація юриста полягають в наступному.

Юридичний фах (від лат.— рід, вид) — певний вид професійно-трудової діяльності в межах професії юриста з чітко позначеними повноваженнями, що потребує конкретних правових знань, вмінь і навичок необхідного рівня і напрямку професійно-правового мислення і діяльності.

Кваліфікація юриста — ступінь підготовленості, наявності спеціальних правових знань, умінь і практичних навичок, необхідних для виконання професійних обов'язків.

Якості юриста як особи, що визначають рівень його кваліфікації:

професійно-ділові: глибока повага до законів, працездатність, відповідальність за долю людей, любов до своєї професії, здатність і самокритично оцінювати свою діяльність, дисциплінованість і пунктуальність у роботі;

морально-етичні: твердість моральних засад, високі етичні погляди, сумлінність, принциповість, відповідальність за виконувану справу, здатність брати відповідальність на себе, гуманність, нетерпимість до порушників законів;

інтелектуальні: вміння відрізнити істотне від неістотного, головне від неосновного, ерудиція, глибина, логічність, незалежність мислення, здоровий глузд, розсудливість, гнучкість мислення (уміння розглядати питання з різних аспектів), конструктивність і прогностичний характер мислення, спостережливість, продуктивна пам'ять;

емоційно-вольові: вміння в складних умовах залишатися терпимим, ввічливим, витриманим, урівноваженим, при цьому виявляти твердість моральних і ідейних переконань; володіти почуттям обов'язку і відповідальності за доручену справу, необхідною волею і наполегливістю у виконанні прийнятих рішень;

організаційні: вміння організувати власну ефективну роботу, а також роботу колег і всього колективу.

Здобувач повинен звернути увагу на те, що професіоналізм — невід'ємна властивість юридичної діяльності, що означає добре володіння своєю професією, тобто володіння знаннями, досвідом, вміннями і навичками.

Компетенція державного органу означає закріплений законом (або підзаконним нормативним актом) обсяг владних повноважень (прав і обов'язків), відповідальності за їх професійне здійснення їй відповідно до предмета відання, вираженого в його функціях і завданнях. Порядок встановлення й обсяг компетенції державного органу належить від того, до якої ланки державного апарату відноситься даний орган — судової влади або органів прокуратури, митної служби, державної виконавчої служби, юридичної служби міністерства, від його взаємовідносин з іншими державними органами. Межі компетенції органу визначає його правовий статус і місце в системі державних органів.

Компетентність юриста як посадової особи — це здатність здійснювати закріплений законом (або іншим нормативним актом) обсяг владних повноважень (прав і обов'язків), встановлений (відповідно до предмета відання (функцій і завдань) державного органу, де відбувається його юридична практична діяльність.

Основна література:

1. Молдован А.В. Юридична деонтологія. Вступ до спеціальності: навч. посібн. Київ: Алерта. 2015. 222 с. <https://ep3.nuwm.edu.ua/11677/1/29.pdf>
2. Молдован А.В., Богдан Л.С. Юридична деонтологія. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2014. 222 с. https://arm.nai.au.kiev.ua/books/JD_book/literatura/lit_nauk.html
3. Кацавець Р. С. Професійна етика юристів. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2017. 148 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/512-kacavec-r-s-profesijna-etika-yurista.html>
4. Радовецька Л.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К. Кондор, 2019. 296 с. <https://www.academia.edu/41634968/BA>

Додаткова література:

1. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К. ЦУЛ, 2020. 158 с. <https://jurkniga.ua/contents/yuridichna-deontologiya-posibnik-dlya-pidgotovki-do-zalikiv-ta-ispitiv.pdf>
2. Петришин О.В. Юридична деонтологія: посібник для підготовки до заліків та іспитів. К. Право, 2017. 84 с. <https://jurkniga.ua/contents/yuridichna-deontologiya-posibnik-dlya-pidgotovki-do-zalikiv-ta-ispitiv.pdf>

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ 1

1. Поняття юридичної деонтології, її сутність та зміст.
2. Характеристика основних складових юридичної деонтології.
3. Зміст та сутність нормативної юридичної деонтології.
4. Зміст та сутність спеціальної юридичної деонтології.
5. Поняття моралі та моральності, етики, культури і їх зв'язок з юридичною деонтологією.
6. Співвідношення загальної юридичної деонтології з нормами етики та моралі.
7. Поняття держави та її ознаки.
8. Поняття та ознаки правової держави.
9. Поняття права в об'єктивному та в суб'єктивному розумінні. Право об'єктивне та право суб'єктивне.
10. Співвідношення категорій «держава» і «право».
11. Визначення поняття «джерело права», види джерел права і їх загальна характеристика.
12. Нормативно-правовий акт як джерело права: визначення, ознаки, види.
13. Спільні та відмінні риси нормативно-правового акту та правового звичая.
14. Поняття та структура законодавства. Зміст законодавства.
15. Поняття норми права та її ознаки.
16. Співвідношення норми моралі та норми права.

17. Основні види правової діяльності держави: управління, адміністрування, правосуддя, охорона прав, правозабезпечення.

18. Конституційні ознаки України як правової держави.

19. Матеріальні та процесуальні (процедурні) норми права та їх роль в регулюванні діяльності правоохоронних органів і їх посадових осіб.

20. Поняття «правосуддя», «юстиція», «юрисдикція», «юриспруденція».

21. Поняття законності та правопорядку і їх співвідношення.

22. Судова влада в структурі державної влади. Сутність діяльності органів і посадових осіб судової влади.

23. Виконавча влада в структурі державної влади. Сутність діяльності органів і посадових осіб виконавчої влади.

24. Види органів виконавчої влади і їх загальна характеристика.

25. Сутність діяльності законодавчої влади в Україні. Правове регулювання порядку діяльності законодавчої гілки влади в Україні.

26. Поняття місцевого самоврядування в Україні та визначення його сутності.

27. Поняття правоохоронної діяльності. Сутність правоохоронної діяльності. Види правоохоронних органів в Україні.

28. Адміністративно-територіальний устрій України. Основні адміністративно-територіальні одиниці України.

30. Поняття виконавчо-розпорядчої діяльності, правотворчої діяльності, правоохоронної діяльності. Основні органи правотворчої, правоохоронної діяльності та органи, що здійснюють виконавчо-розпорядчу діяльність.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ДЕОНТОЛОГІЯ ОКРЕМИХ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

ТЕМА 4. ДЕОНТОЛОГІЯ СУДДІ І ПРОКУРОРА

Питання для обговорення:

1. Конституція про правосуддя та судоустрій України
2. Система судоустрою за законодавством України
3. Склад, порядок формування та функціонування Конституційного суду України
4. Вимоги до особи на посаду судді Конституційного суду України
5. Вимоги до особи на посади суддів судів загальної юрисдикції
6. Основні функції прокуратури за Конституцією України та за Законом України «Про прокуратуру»
7. Вимоги до особи на посаду прокурора
8. Загальна та спеціальна деонтологія судді і прокурора

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Значення юридичної діяльності як особливого різновиду соціальної практики.
2. Загальна характеристика юридичної практичної діяльності.
3. Особливості правової освіти в Україні.
4. Порядність і чесність як необхідні передумови діяльності юриста.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувачі повинні звернути увагу, що відповідно до ч. 1 ст. 6 Конституції України державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Це конституційне положення закріплює концептуальний принцип розподілу влад, за якою кожна з гілок єдиної і неподільної державної влади здійснює лише їй властиву функцію, має свою сферу реалізації, свою компетенцію.

Такий поділ державної влади обумовлений двома основними моментами, а саме необхідністю: поперше, забезпечити найбільш ефективне функціонування державної влади в інтересах суспільства; по-друге, створити перешкоди для зловживань владою, її узурпації. Поділ влади на вказані гілки також збалансовує діяльність різних структур державної влади.

Судова влада займає особливе місце в системі державної влади. Вона обумовлена специфікою її правової природи, функцій, завдань та засобів її досягнення. На судову владу покладається здійснення функції правосуддя. Як зазначається у ст. 124 Конституції України, правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається.

Особливістю судової влади є також те, що судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України. Судова влада у системі державної влади є, так би мовити, вирішальною, оскільки саме їй належить останнє слово у вирішенні спору (соціального конфлікту), у застосуванні закону. Судова гілка влади є незалежною. Вона самостійно через специфічні органи (суди) здійснює свої передбачені законом повноваження; втручання в її діяльність з боку інших гілок влади є недопустимими.

Добувач повинен знати, що за даними соціально-правових досліджень, в Україні поступово відбувається трансформація ролі суду з органу примусу на гілку влади, яка покликана здійснювати державний захист прав і свобод людини. Поняття судової влади містить дві основні компоненти: по-перше, ця влада може реалізовуватися тільки спеціально уповноваженими органами (судами); по-друге, ці органи мають бути наділені притаманними тільки їм повноваженнями. Судова влада реалізується через такі повноваження:

- здійснення правосуддя;
- конституційний контроль;
- контроль за додержанням законності та обґрунтованості рішень і дій державних органів та посадових осіб;
- формування органів суддівського самоврядування;
- роз'яснення судам загальної юрисдикції актів застосування законодавства;
- утворення державної судової адміністрації.

Здобувач повинен знати, що здійснення судової влади за змістом є значно ширшим, ніж відправлення правосуддя.

Судова влада реалізується у діях суду, які не пов'язані з розглядом справ. Це, насамперед, організаційні та інформаційно-аналітичні дії (узагальнення судової практики, аналіз судової статистики, внесення окремих ухвал в державні органи, установи, організації про усунення порушень закону, вирішення скарг підозрюваних, обвинувачених, адвокатів тощо). Характерною особливістю судової влади є суворо регламентований законом процесуальний порядок її здійснення.

Закон детально регулює процедуру розгляду спорів, процесуальну форму судових рішень та судових документів, передбачаючи при цьому як загальні для всієї діяльності щодо здійснення правосуддя процесуальні засади, так і особливості процедури та процесуальні форми окремих видів такої діяльності.

В тому числі, судову владу характеризує те, що вона:

- є особливим видом державної діяльності;
- є незалежною, самостійною і виключною гілкою влади;
- здійснюється за визначеною законом процедурою.

У загальному вигляді під судовою владою слід розрізняти систему незалежних судів, які в порядку, визначеному законом, здійснюють правосуддя.

Здобувач має знати, що судова влада реалізується шляхом здійснення правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального, а також конституційного судочинства. Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції (ч. 3 ст. 1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»).

Правосуддя – це специфічний вид державної діяльності, що здійснюється судом на підставі закону у встановленому ним порядку, полягає у розгляді та вирішенні судових справ з метою забезпечення гарантованих Конституцією України та Законами прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства і держави, і завершується постановленням правосудного судового рішення, яке має загальнообов'язковий

характер. Правосуддя характеризується рядом ознак, що відрізняють діяльність суду від правоохоронної діяльності.

Основними ознаками правосуддя є те, що:

- його суб'єктом може бути лише один державний орган – суд;
- його сутність полягає у розгляді та вирішенні судових (цивільних, господарських, адміністративних, кримінальних, конституційних) справ;
- розглядаються справи стосовно спорів, захисту прав і законних інтересів фізичних, юридичних осіб, держави;
- розглядаються у судових засіданнях кримінальні справи і вживаються встановлені законом заходи покарань до осіб, які винні у вчиненні злочину або виправдовуються невинні;
- вирішуються господарські спори, що виникають між учасниками господарських правовідносин;
- воно має за мету забезпечити гарантовані Конституцією України та законами права і свободи людини і громадянина, права і законні інтереси юридичних осіб, інтереси суспільства і держави;
- воно здійснюється за визначеною законом процедурою – тобто здійснюється відповідно до законодавства України, на основі кодифікаційних актів, які докладно регламентують порядок, процесуальну форму судового розгляду і рішень, які виносить суд;
- його результатом є правосудне (законне і обґрунтоване) судове рішення, що має загальнообов'язковий характер – судові рішення ухвалюються судами іменем України.

Ці судові рішення є законом у кожній конкретній справі. Завданнями кримінального судочинства є охорона прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які беруть у ньому участь, а також швидке й повне розкриття злочинів, викриття винних та забезпечення правильного застосування закону з тим, щоб кожний хто вчинив злочин, був притягнутий до відповідальності і жоден невинний не був покараний.

Здобувач має знати, що завданнями цивільного судочинства є охорона прав та законних інтересів фізичних, юридичних осіб, держави шляхом всебічного розгляду та вирішення цивільних справ відповідно до чинного законодавства. Підприємства, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні) громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність, мають право звертатися до господарського суду за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронних законом інтересів згідно із встановленою підвідомчістю господарських справ. Розгляд і вирішення у судових засіданнях цивільних, кримінальних та інших справ ґрунтуються на конституційних засадах (принципах). Усі принципи тісно взаємопов'язані і в сукупності становлять єдину систему.

Здобувачі повинні з'ясувати, що слово «прокуратура» походить від латинського слова *procurator* – «керую». У механізмі державної влади прокуратура виступає відносно самостійним інститутом і безпосередньо не входить до законодавчої, виконавчої чи судової гілок влади, хоча й тісно взаємодіє з усіма гілками влади, особливо з останньою.

Проблема визначення місця прокуратури в системі поділу влади особливо гостро дискутується у теорії. У центрі уваги вітчизняних та зарубіжних вчених періодично стають питання статусу органів прокуратури, місця прокуратури в системі органів держави, функції прокуратури, а також інші проблеми, що стосуються прокурорської діяльності. Пов'язано це з тим, що в Конституції України не визначено місце прокуратури в системі органів державної влади, що створює загрозу порушення принципу поділу державної влади. У зв'язку з необхідністю реформування прокуратури в Україні гострота цих дискусій зростає.

Ряд авторів наполягають на тому, що прокуратура повинна перебувати при законодавчій владі, вона є її уповноваженим органом. Яких-небудь організаційно-правових механізмів, що зв'язують законодавчу владу й прокуратуру, вони не називають, а, власне кажучи, як основний аргумент наводять приналежність прокуратурі за її правовою природою функції нагляду

за додержанням законів від імені Верховної Ради України, хоча це не передбачено Конституцією України.

Тому, на сьогодні відсутні підстави для віднесення прокуратури до законодавчої гілки влади і визнання її спеціальним органом з реалізації функції парламентського нагляду за виконанням законів. Адміністративно-владний характер повноважень прокурора з нагляду за додержанням законів органами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, а також за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах і при застосуванні інших мір примусового характеру, пов'язаних із обмеженням особистої свободи людини, певною мірою сприяє формуванню у деяких вчених і практиків поглядів на прокуратуру як орган виконавчої влади.

Зазначені функції прокуратури пов'язані з тим, що прокурор є суб'єктом кримінального переслідування. При їх здійсненні прокурор безпосередньо не займається забезпеченням виконання законів і підзаконних нормативних актів, не управляє державними справами, не приймає з цією метою управлінських рішень владного характеру, тобто не має ніякої адміністративної влади. Прокурорській діяльності не властива жодна характерна ознака виконавчої влади і тому прокуратура не може бути віднесена до виконавчої влади. В Україні прокуратура не може відноситися й до судової влади.

Конституція України встановлює, що правосуддя здійснюється тільки судами, юрисдикція яких поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі (ст. 124). Проте у юридичній літературі наявна точка зору, прихильники якої обґрунтовують ідею про те, що прокуратура відноситься до судової влади, оскільки забезпечує реалізацію відповідних функцій судової влади, які поза прокурорською діяльністю залишилися б деклараціями.

Отже, прокуратура є незалежним органом у системі судової влади, на яку у сфері кримінального процесу покладаються: кримінальне переслідування в досудовому провадженні та підтримання державного обвинувачення в суді; нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативнорозшукову діяльність та досудове слідство; нагляд за додержанням законів органами та

установами, які виконують судові рішення, а також застосовують заходи примусового характеру, пов'язані з обмеженням особистої свободи громадян

Законодавчі та нормативні документи:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Основна література:

1. Кацавець Р.С. Юридична деонтологія. Навчальний посіб. Київ: Алерта, 2016. 126 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/328-kacavec-rs-yuridichna-deontologiya.html>
2. 3.Молдован А.В. Юридична деонтологія. Вступ до спеціальності: навч. посібн. Київ: Алерта. 2015. 222 с. <https://ep3.nuwm.edu.ua/11677/1/29.pdf>
3. 3.Молдован А.В., Богдан Л.С. Юридична деонтологія. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2014. 222 с. https://arm.naiu.kiev.ua/books/JD_book/literatura/lit_nauk.html
4. 4.Кацавець Р. С. Професійна етика юристів. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2017. 148 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/512-kacavec-r-s-profesijna-etika-yurista.html>
5. 5.Радовецька Л.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К. Кондор, 2019. 296 с. <https://www.academia.edu/41634968/BA>

ТЕМА 5. ДЕОНТОЛОГІЯ НОТАРІУСА І АДВОКАТА

Питання для обговорення:

1. Визначення нотаріату та його підпорядкованість
2. Вимоги до особи, що претендує на заняття нотаріальною діяльністю
3. Функції, права та обов'язки нотаріуса
4. Визначення адвокатури та її характеристики
5. Види та форми адвокатської діяльності
6. Вимоги до осіб, що претендують на заняття адвокатською діяльністю

7. Основні положення Правил адвокатської етики
8. Співвідношення адвокатської таємниці і конфіденційності
9. Підстави припинення адвокатської діяльності

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Адвокат – особа, що здійснює представництво інтересів осіб.
2. Адвокатська таємниця. Відповідальність адвоката за порушення присяги.
3. Правила адвокатської етики України: структура, зміст і значення.
4. Деонтологічний кодекс (Кодекс правил здійснення адвокатської діяльності адвокатів Європейського співтовариства): структура, зміст і значення.
5. Значення особистих якостей судді при здійсненні правосуддя.
6. Юридична спеціальність – нотаріус.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач повинен знати, що останніми роками у системі захисту прав людини і громадянина зростає роль нотаріату. На сьогодні діяльність нотаріусів не обмежується поставленням відбитка державної печатки на оформлюваному документі. Вони посвідчують різноманітні факти, угоди, доручення, достовірність підписів на документах, пред'являють чеки до платежу, ведуть справи щодо спадщини громадян, роз'яснюють громадянам та юридичним особам їхні права та обов'язки, а також наслідки несумлінного виконання обумовлених у документах умов, вчиняють інші дії, які дають змогу громадянам реалізувати свої права і законні інтереси, гарантовані Конституцією України.

Роз'яснення громадянам їхніх прав і обов'язків як до, так і після вчинення нотаріальних дій, а також роз'яснення несумлінного виконання обумовлених у документах умов є однією з найважливіших функцій нотаріуса. Адже він має виступати як неупереджений радник і поборник захисту прав усіх сторін угоди та всіх осіб, які звертаються за вчиненням нотаріальних дій. Законодавство

України поклало на нотаріусів важливі повноваження щодо посвідчення угод відчуження квартир, житлових будинків, коштовного майна, автотранспорту усіх видів, розширивши правові підстави набувачів цього майна; з'явилися угоди, пов'язані з придбанням права власності на землю, землекористуванням і землеволодінням; розширено діапазон заставного права та інших угод. У вітчизняній юридичній науці на сучасному етапі не сформовано єдиного погляду на поняття «нотаріат».

Так, можна виділити щонайменше три основні точки зору відносно визначення цього правового інституту. Найбільш поширеним в юридичній літературі є законодавче визначення нотаріату як системи органів та посадових осіб, на яких покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені законом, з метою надання їм юридичної вірогідності.

При цьому, на думку деяких авторів, наведене поняття включає суб'єктивну сторону поняття «нотаріат» як сукупність існуючих органів і посадових осіб, яким надано повноваження із вчинення нотаріальних дій, та об'єктивну сторону цього поняття – коло нотаріальних дій, які ці органи та посадові особи можуть вчиняти відповідно до чинного законодавства, тобто посвідчення прав, а також фактів, що мають юридичне значення, та вчинення інших нотаріальних дій, передбачених законом

Здобувач має знати три основні завдання, що їх виконує нотаріат. Перше завдання – захист і охорона власності, прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Нотаріальні органи в основному виконують правоохоронну функцію, але нотаріальна діяльність може бути засобом захисту прав, наприклад, у разі вчинення виконавчих написів, протестів векселів, посвідчення несплати чеків. Виконання цього завдання буде ефективним, якщо воно реалізуватиметься відповідно до процесуальних норм, установлених Законом України «Про нотаріат», який гарантує захист прав та охоронюваних законом інтересів громадян і організацій при вчиненні нотаріальних дій.

Порушення цих процесуальних норм веде до недійсності нотаріального акту. Друге завдання – дії, що їх вчиняють нотаріальні органи, забезпечують захист і охорону важливих прав та інтересів громадян і організацій, які 307 пов'язані з їхнім буттям, існуванням, діяльністю, бо стосуються їхніх майнових прав та гарантування подальшої реалізації інших суттєвих прав громадян. Підтверджуючи законність і достовірність нотаріальної дії, нотаріус виконує і третє завдання – запобігає можливим правопорушенням. Третє завдання – запобігання правопорушенням виконується також через правові консультації, роз'яснення наслідків вчинення нотаріальної дії. Виходячи з завдань, що їх виконують нотаріальні органи, можна зробити висновок, що сутність нотаріальної діяльності полягає в посвідченні та підтвердженні певних прав і фактів, у юридичному закріпленні цивільних прав із метою запобігання можливим порушенням або є засобом захисту вже порушених прав.

Здобувач повинен звернути увагу на наступне. Ст. 59 Конституції України, що закріпила право кожного на правову допомогу, одночасно передбачає право кожної особи, коли її справа розглядається в суді, користуватися професійною правовою допомогою. Тому саме ця норма Конституції проголошує існування одного з найважливіших правових інститутів – адвокатури, основним завданнями якої є забезпечення права на захист від обвинувачення та подання іншої правової допомоги, у тому числі представництва громадян, юридичних осіб у судах.

Престиж адвоката та ефективність його діяльності перебувають у прямій залежності від становища людини у суспільстві і державі, від ставлення до фундаментальних принципів демократії і законності. Діяльність адвокатури регулюється Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012. Адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом.

Адвокатуру України складають всі адвокати України, які мають право здійснювати адвокатську діяльність.

Адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. З метою забезпечення належного здійснення адвокатської діяльності, дотримання гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних прав адвокатів, забезпечення високого професійного рівня адвокатів та вирішення 272 питань дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні діє адвокатське самоврядування, під яким розуміють гарантоване державою право адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом.

Адвокат України здійснює адвокатську діяльність на всій території України та за її межами, якщо інше не передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або законодавством іноземної держави. Принципи та засади здійснення адвокатської діяльності визначені у ст. 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів

Здобувач має знати поняття “адвокат”. Адвокат – фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом. Відповідно до ст. 6. Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, 277 встановлених законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.

Не може бути адвокатом особа, яка:

1) має непогашену чи незняту в установленому законом порядку судимість за вчинення тяжкого, особливо тяжкого злочину, а також злочину середньої тяжкості, за який призначено покарання у виді позбавлення волі;

2) визнана судом недієздатною чи обмежено дієздатною;

3) позбавлена права на заняття адвокатською діяльністю, – протягом двох років з дня прийняття рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю;

4) звільнена з посади судді, прокурора, слідчого, нотаріуса, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги, вчинення корупційного правопорушення, – протягом трьох років з дня такого звільнення

Законодавчі та нормативні документи:

1. Бангалорські принципи поведінки суддів від 19 травня 2006 року: Резолюція Економічної та Соціальної Ради ООН 27 липня 2006 року № 2006/23. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67.
2. Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів, прийняті на конференції Генеральних прокурорів Європи 24–26 січня 2005 року. URL: <http://mir.zavantag.com/pravo/387069/index.html?page=8>
3. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів: Кодекс від 27.04.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17>.
4. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року 09 червня 2017 року зі змінами затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf.

Основна література

1. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник В.Д. Гапотій, О.Г. Мінкова. Мелітополь: ФОП ОднорогТ.В., 2018. 146 с. <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/4583/1/2017.pdf>
2. КагановськаТ.Є. Нові правові стандарти юридичної освіти в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «ПРАВО». Випуск 25, 2018. С. 6-8. <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/11720>
3. Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) / за наук. ред. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 108 с. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2357/1/%D0%9F%D0%95%D0%AE%20.pdf>
4. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика: монографія / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Суми, 2015. 324 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/2157>
5. Сливка С.С., Чорнобай О. Л. Трансцендентальна методологія юридичної деонтології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2018. № 32. С. 4 – 6. <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc32/3.pdf>

ТЕМА 6. ДЕОНТОЛОГІЯ ЮРИСКОНСУЛЬТА І ОРГАНІВ ТА ОСІБ, ЯКІ ПРИМУСОВО ВИКОНУЮТЬ РІШЕННЯ СУДІВ ТА ІНШИХ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ

Питання для обговорення:

1. Визначення юрисконсульта
2. Сфери діяльності юрисконсульта
3. Права та обов'язки юрисконсульта
4. Вимоги до осіб – юрисконсультів
5. Правове регулювання діяльності державної виконавчої служби та державної кримінально-виконавчої служби

6. Права та обов'язки державних виконавців

7. Вимоги до осіб на посадах в державній виконавчій службі та в державній кримінально-виконавчій службі

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Конфлікти у юридичній практиці.
2. Психологічна культура спеціаліста-юриста.
3. Наукова культура спеціаліста-юриста.
4. Юридична дискусія.
5. Стиль професійної діяльності юриста.
6. Механізм формування політичної культури юриста.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувачі повинні визначитися, що інститут примусового виконання судових та інших рішень існує стільки, скільки існує інститут держави та державності. Однак лише в новітні історичні часи юридична практика іде шляхом формування в Україні спеціалізованої структури, яка здійснює виключно виконавче провадження. Такою структурою є державна виконавча служба України.

Виконання рішення – заключний етап юрисдикційної діяльності. Без реалізації цієї стадії (етапу) юрисдикційної (правозахисної діяльності) втрачається сенс попередньої діяльності суду та інших органів (осіб), які уповноважені на здійснення захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних, юридичних осіб, територіальних громад та держави.

В ст. 17 Закону України «Про виконавче провадження» визначено, що підлягають виконанню державною виконавчою службою такі виконавчі документи:

1) виконавчі листи, що видаються судами, і накази господарських судів, у тому числі на підставі рішень третейського суду та рішень Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті і Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті;

2) ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних справах, кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;

3) судові накази;

4) виконавчі написи нотаріусів;

5) посвідчення комісій по трудових спорах, що видаються на підставі відповідних рішень таких комісій;

6) постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;

7) постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій і накладенням штрафу;

8) рішення інших органів державної влади, якщо їх виконання за законом покладено на державну виконавчу службу;

9) рішення Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (3477-15). Виконанням рішень суду та інших юрисдикційних органів завершується процес захисту суб'єктивних майнових та особистих немайнових прав громадян та юридичних осіб шляхом їх фактичної реалізації у спосіб та порядок, визначений Конституцією та законами України, відповідними підставами виконання (зокрема тими, котрі передбачені у ст. 3 Закону України Про виконавче провадження).

Враховуючи, що захист прав здійснює ще цілий ряд органів та осіб, лише у виконавчому провадженні захист прав набуває реального змісту.

На підставі викладеного можна виділити такі специфічні ознаки виконавчого процесу:

1. Виконавчий процес – це вид юридичного процесу, якому властиві всі ознаки останнього (владний характер діяльності; її регламентація процесуальними нормами; діяльність державного виконавця має за мету

досягнення певного юридичного результату, завжди оформлюється в документах).

2. Виконавчий процес являє собою юрисдикційну діяльність спеціально уповноважених суб'єктів – органів державної виконавчої служби, що підлягає правовій регламентації.

3. Виконавчий процес є складовою цивілістичного процесу, разом з іншими як судовими (цивільним, господарським процесами), так і несудовими юрисдикціями (нотаріальним процесом, третейським розглядом).

4. Виконавчий процес являє собою відокремлену, відносно замкнуту підсистему правового регулювання, здатну існувати самостійно (галузь права), що відрізняється від інших процесуальних галузей специфікою виконавчих процесуальних норм, які покликані упорядковувати не лише матеріальні норми, але й процесуальні норми інших галузей права.

Здобувачам не варто відкидати й такий підхід, згідно з яким виконавче провадження розуміється у двох значеннях: - як певна сукупність (система) правових норм, які регулюють певне коло суспільних відносин; - як процесуальна (процедурна) діяльність. Виконавче провадження у першому значенні — це сукупність правових норм, які регулюють умови і порядок виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які підлягають примусовому виконанню у разі невиконання їх добровільно. Виконавче провадження у другому значенні — це сукупність дій і правовідносин, врегульованих Законом України «Про виконавче провадження, іншими нормативно-правовими актами, виданими відповідно до коментованого Закону та інших законів, що виникають і реалізуються в процесі примусового виконання між органами і посадовими особами, які здійснюють примусову реалізацію рішень, ухвал, постанов судових та інших органів, та між особами, які беруть участь у виконавчому провадженні, а також між особами, які залучаються до проведення виконавчих дій, на підставах, у спосіб та в межах повноважень, встановлених ЗУ «Про виконавче провадження».

Здобувач має знати, що виконанням рішення суду завершується процес захисту прав, свобод чи інтересів фізичних і юридичних осіб шляхом їх фактичної реалізації у спосіб та порядок, визначений Конституцією та законами України. Звернення судового рішення до виконання є завершальною стадією цивільного судочинства, без реалізації якої втрачається сенс усієї юрисдикційної діяльності суду. Значення виконавчого провадження полягає в тому, що воно є процесуально-правовим засобом, який забезпечує примусове виконання рішень судових та інших органів (посадових осіб) на підставах, у спосіб та в межах, встановлених законом, і тим самим реалізує захист суб'єктивних прав фізичних і юридичних осіб, інтересів держави.

Здобувачі повинні знати наступне. Примусове виконання судових рішень і рішень інших органів (посадових осіб) (далі - рішення) покладається на органи державної виконавчої служби та у визначених Законом України «Про виконавче провадження» випадках - на приватних виконавців

Завданням органів державної виконавчої служби та приватних виконавців є своєчасне, повне і неупереджене виконання рішень, примусове виконання яких передбачено законом.

Державними виконавцями є керівники органів державної виконавчої служби, їхні заступники, головні державні виконавці, старші державні виконавці, державні виконавці органів державної виконавчої служби.

Державний виконавець є представником влади, діє від імені держави і перебуває під її захистом та уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, передбаченому законом.

Приватним виконавцем може бути громадянин України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня, володіє державною мовою, має стаж роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років та склав кваліфікаційний іспит.

Для визначення рівня професійної підготовленості осіб, які мають намір здійснювати діяльність приватного виконавця, та вирішення питання щодо надання права на здійснення діяльності приватного виконавця при Міністерстві

юстиції України утворюється Кваліфікаційна комісія приватних виконавців. Фізичні або юридичні особи мають право вільного вибору приватного виконавця з числа тих, відомості про яких внесено до Єдиного реєстру приватних виконавців України.

Приватний виконавець з метою належного виконання своїх обов'язків має право залучати працівників поліції для сприяння у вчиненні ним виконавчих дій.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Статут Асоціації приватних виконавців, Затверджений Рішенням Першого З'їзду приватних виконавців України № 1 від 14.11.2017 р. URL: <http://www.ae.org.ua/wpcontent/uploads/2016/12/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82-%D0%90%D0%9F%D0%92%D0%A3.pdf>
2. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 29. ст. 535. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>

Основна література:

1. Кацавець Р.С. Юридична деонтологія. Навчальний посіб. Київ: Алерта, 2016. 126 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/328-kacavec-rs-yuridichna-deontologiya.html>
2. Молдован А.В. Юридична деонтологія. Вступ до спеціальності: навч. посібн. Київ: Алерта, 2015. 222 с. <https://ep3.nuwm.edu.ua/11677/1/29.pdf>
3. Молдован А.В., Богдан Л.С. Юридична деонтологія. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2014. 222 с. https://arm.nai.au.kiev.ua/books/JD_book/literatura/lit_nauk.html
4. Кацавець Р. С. Професійна етика юристів. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2017. 148 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/512-kacavec-r-s-profesijna-etika-yurista.html>

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ II

1. Конституційні положення про правосуддя.
2. Система судоустрою України за законодавством України.
3. Правовий статус Верховного суду України.
4. Правовий статус Конституційного суду України.
5. Вимоги до кандидатів на посаду судді.
6. Правові засади дисциплінарної та юридичної відповідальності судді.
7. Спеціальна юридична деонтологія судді.
8. Правовий статус адміністративних, господарських та військових судів.
9. Правове регулювання процесуальних порядків діяльності судів.
10. Поняття адвокатури та завдання адвокатури.
11. Основні види діяльності адвокатів.
12. Правовий режим адвокатської таємниці.
13. Вимоги до осіб, що претендують на отримання право на зайняття адвокатською діяльністю.
14. Порядок отримання права на зайняття адвокатською діяльністю.
15. Принцип конфіденційності в діяльності адвоката та його співвідношення з адвокатською таємницею.
16. Порядок зупинення адвокатської діяльності.
17. Порядок припинення адвокатської діяльності.
18. Правові підстави дисциплінарної відповідальності адвоката.
19. Спеціальна юридична деонтологія адвоката.
20. Прокуратура України та її місце в системі правоохоронних органів країни.
21. Функції прокуратури.
22. Характеристика наглядової функції прокуратури.
23. Характеристика порядку здійснення прокуратурою функції із представництво інтересів громадянина або держави в суді.
24. Дисциплінарна та юридична відповідальність прокурора.
25. Етика працівників органів прокуратури.

26. Поняття нотаріату, завдання системи органів і посадових осіб нотаріату.

27. Вимоги до осіб на посаду нотаріуса.

28. Етика нотаріуса і його діяльності.

29. Юридична і дисциплінарна відповідальність нотаріуса.

30. Правовий статус слідчих в Україні. Система слідства України.

31. Правове регулювання порядку здійснення слідчих дій в Україні.

32. Нормативні вимоги до слідчих.

33. Спеціальна юридична деонтологія слідчого.

34. Правовий статус виконавчої служби в Україні і кримінально-виконавчої служби України.

35. Вимоги до державних виконавців.

36. Деонтологія державного виконавця.

37. Права та обов'язки державного виконавця.

38. Деонтологія юрисконсульта та юридичної служби підприємства, установи і організації.

39. Види діяльності юрисконсульта.

40. Вимоги до осіб, що претендують на посаду юрисконсульта.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

ЮРИДИКО-ДЕОНТОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕМА 7. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Питання для обговорення:

1. Правові форми діяльності в державі і її наслідки
2. Правосуддя та юридичні професії, які в ньому задіяні
3. Оперативно-розшукова діяльність, дізнання та досудове слідство.

4. Захист прав, свобод та законних інтересів осіб
5. Правотворчість та законодавчий процес

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Міжнародний деонтологічний кодекс.
2. Кодекс поведінки спеціаліста-юриста.
3. Таємниця та її види в діючому законодавстві України.
4. Деонтологічна правосвідомість юриста.
5. Інтелектуальна культура юриста та відповідальність за долю людей.
6. Соціальні конфлікти та їх прояв у сфері юридичної діяльності.
7. Фактори формування професійної свідомості та культури юриста.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При розгляді теми здобувач повинен ознайомитись із поняттям та основними ознаками основних напрямків юридичної професійної діяльності та правових форм діяльності держави.

Документи про стандарти юридичної професії (в тому числі роз'яснення щодо питань юридичної деонтології) з'явилися на початку ХХ ст. і стали складовою частиною системи регулювання юридичної практики - професійної діяльності юристів різноманітної спеціалізації.

Це було обумовлено об'єктивними причинами, насамперед величезним соціальним навантаженням юридичної професії:

- 1) завдяки юристам відбувається застосування права;
- 2) юридична професія виступає одночасно як об'єкт і як суб'єкт регулювання.

У юридичному середовищі відбулося усвідомлення її представниками своєї фахової приналежності, соціальної ролі, що накладає на них професія, своїх професійних цілей, завдань і необхідності контролю, що забезпечує їх належне виконання. Відомо, що тільки в результаті набуття професійної правосвідомості сама професія досягає найвищих якісних характеристик, що відрізняють її від роду занять. Ці якісні характеристики виявляються в

спроможності професії до саморегулювання (саморегуляції). Завдяки прагненню до упорядкування відносин самій професії відбувається внесення її регулюючого впливу у громадське життя.

Спроможність до саморегулювання втілюється в ідеях, принципах, методах, умовах і порядку регулювання професії. Сформовані правила оформлюються в єдиний документ, що призводить їх до однаковості. Положення таких документів стають нормативними (нормативами культури юриста) і набувають значення фахових стандартів, тобто поширюються на всіх представників професії, потребують підпорядкування і забезпечуються примусовими заходами

Сфери прикладання праці юриста можна згрупувати таким чином: Правові послуги – консультування з правових питань, правовий супровід, правове представництво, правовий аудит, послуги у вищих навчальних закладах МОН України, кваліфіковані освітні послуги у ВНЗ системи МВС, прокуратури, митниці, фіскальній, прикордонній службі, збройних силах тощо. Правовий нагляд і контроль – за відповідністю виконання і дотриманням підконтрольними об'єктами правових приписів, – Конституційний суд, прокуратура, рахункова палата тощо.

Правосуддя і вирішення спорів – в процесі судових проваджень, кримінально-правових, адміністративно-правових, цивільно-правових, господарсько-правових проваджень тощо. В правоохоронній сфері праця юриста використовується: юридичних відомствах – Міністерстві юстиції, судовій системі, прокуратурі, відомствах МВС, СБУ, фіскальній та митній службах тощо; органах центральної представницької влади і органах місцевого самоврядування; центральних і регіональних (місцевих) органах виконавчої влади – місцевих державних адміністраціях; різноманітних державних службах (органах Державної контрольно-ревізійної служби, органах реєстрації актів цивільного стану, органах соціального забезпечення та ін.); комерційних організаціях (фірмах, корпораціях, банках і т. п.); союзах (колегіях) осіб вільної професії (адвокати) і спеціалізованих юридичних фірмах; установах

інформаційного і кадрово-ресурсного забезпечення (наукових і освітніх закладах, інформаційних фондах та ін.)

Нормативні основи юридичної деонтології: етичні або деонтологічні кодекси (правила поведінки) професійних груп юристів, які прийняті в державі – кодекси національних об'єднань (корпорацій) юристів; етичні або деонтологічні кодекси, канони (правила поведінки) юристів, які затверджені як міжнародні стандарти – кодекси міжнародних об'єднань юристів; законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти держави в тій їх частині, в якій містяться нормативні приписи етичного (деонтологічного) змісту – національне законодавство. Забезпеченість норм (нормативів), що містяться в цих документах, залежить від суб'єктів їх ухвалення. Ними є національні професійні об'єднання юристів, міжнародні (європейські) організації юристів, правотворчі органи держави. У цивілізованому суспільстві виникла соціальна необхідність в систематизації і приведенні в дію наукових і практичних способів формування атмосфери взаєморозуміння між виконавцями службових функцій і споживачами їх послуг.

Документи, що регулюють етичні та інші соціальні норми поведінки окремих юридичних професій в різних країнах, мають різноманітні назви. Першим таким фаховим стандартом вважається професійний кодекс, прийнятий Американською Правовою Асоціацією (АПА) у 1908 році під назвою «Канони професійної етики». Положення «Канонів» стали деонтологічними стандартами (нормативами культури юриста), що забезпечували, з одного боку цілісність професії, а з іншого – довіру до юридичної професії з боку суспільства.

Здобувач має знати, що сьогодні в Сполучених Штатах Америки діють «Канони професійної етики», «Правила професійної поведінки» – прийняті в кожному штаті для регулювання діяльності членів адвокатур штатів. У їх основі лежать Типові правила професійної поведінки. Вони володіють силою нормативного документа на відповідній території; «Федеральні правила цивільного процесу» – служать зразком для цивільного процесу в штатах;

«Кодекс судової етики» – містить такі правила: суддя повинен зберігати чесність і незалежність судової влади; суддя не повинен здійснювати неналежних дій у своїй діяльності і не допускати сумнівної поведінки; суддя повинен виконувати посадові обов'язки неупереджено і старанно; суддя може займатися позасудовою діяльністю з метою вдосконалення закону, правової системи і процесу здійснення правосуддя; суддя повинен регулярно подавати звіти про свої доходи, які він одержав за правову і позасудову діяльність; суддя не повинен втручатися в політичну діяльність; «Висновки Верховного Суду з етичних питань» – Верховні суди штатів виробляють етичні роз'яснення або безпосередньо, або через створювані ними органи (комісії, 58 комітети); «Етичні стандарти прокурорів округу Окленд» – прийняті правоохоронними органами майже в кожному штаті країни; «Статут поліцейських міста Ленсинга», «Кодекс етики поліцейських штату Мічиган»; «Морально-етичний кодекс поліцейського США» – служить моделлю для морально-етичних кодексів працівників поліції кожного штату. Етичні правила та інші нормативи культури адвокатів, суддів та інших юридичних професій діють у Франції, Англії і Уельсі, Шотландії, Німеччині, Нідерландах, Бельгії, Данії, Австрії, Польщі, Туреччині, Ізраїлі, Росії та інших країнах.

Тільки відносно адвокатів розроблені «Етичні правила солісторів Великобританії», «Регламент Паризької колегії адвокатів», «Кодекс адвокатської етики Нідерландів», «Правила професійної етики російських адвокатів», «Зібрання основ адвокатської етики і професійної гідності» Польщі (схвалено в 1961 р., вносилися зміни в 1970, 1987, 1993, 1998 р.р.). Для працівників поліції (органів внутрішніх справ) теж прийнято цілий ряд актів деонтологічного змісту та згідно з якими проводиться освітня підготовка поліцейських кадрів. Так, в 1979 році Організацією Об'єднаних Націй прийнятий «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримки правопорядку», а також для забезпечення його виконання «Керівні принципи» (1989 р.). Кодекс поведінки посадових осіб з підтримки правопорядку в подальші роки був

покладений в основу ряду деонтологічних, професійно-етичних кодексів працівників поліції США, ФРН, Франції, інших східноєвропейських країн.

Парламентською асамблеєю Ради Європи 8 травня 1979 року ухвалена резолюція № 690, що містить «Декларацію про поліцію». Декретом № 86592 введено «Кодекс деонтології національної поліції Франції». У Англії діє «Положення про етичні принципи поліцейської служби Великобританії», у ФРН – «Етика поліцейського ФРН», в Польщі – «Польський кодекс професійної етики», , в Україні – «Кодекс честі працівника органів внутрішніх справ України»

Законодавчі та нормативні документи:

1. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства юстиції України та його територіальних органів: Наказ Міністерства юстиції України; Правила від 21.09.2017 № 2952/5. *Офіційний вісник України*. 2017. № 76. С. 163. Ст. 2357. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1164-17#Text>
2. Про затвердження Правил професійної етики нотаріусів України: Наказ Міністерства юстиції України; Правила від 04.10.2013 № 2104/5. *Офіційний вісник України*. 2013. №82. С. 580. Ст. 3070. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#Text>
3. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст.376. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
4. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
5. Про Національну програму правової освіти населення: Указ Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992/2001. *Офіційний вісник України*. 2001. № 43. Ст. 1921. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001#Text>

1. Про незалежність судової влади: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13.06.2007 № 8. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 4. С.
6. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-07#Text>

Основна література:

2. Кацавець Р.С. Юридична деонтологія. Навчальний посіб. Київ: Алерта, 2016. 126 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/328-kacavec-rs-yuridichna-deontologiya.html>
3. Молдован А.В. Юридична деонтологія. Вступ до спеціальності: навч. посібн. Київ: Алерта, 2015. 222 с. <https://ep3.nuwm.edu.ua/11677/1/29.pdf>
4. Молдован А.В., Богдан Л.С. Юридична деонтологія. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2014. 222 с. https://arm.naiiu.kiev.ua/books/JD_book/literatura/lit_nauk.html
5. Кацавець Р. С. Професійна етика юристів. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2017. 148 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/512-kacavec-r-s-profesijna-etika-yurista.html>
6. Радовецька Л.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К. Кондор, 2019. 296 с. <https://www.academia.edu/41634968/BA>
7. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К. ЦУЛ, 2020. 158 с. <https://jurkniga.ua/contents/yuridichna-deontologiya-posibnik-dlya-pidgotovki-do-zalikiv-ta-ispitiv.pdf>
8. Петришин О.В. Юридична деонтологія: посібник для підготовки до заліків та іспитів. К. Право, 2017. 84 с. <https://jurkniga.ua/contents/yuridichna-deontologiya-posibnik-dlya-pidgotovki-do-zalikiv-ta-ispitiv.pdf>

ТЕМА 8. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ ВЛАДНО-ПРИМУСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Питання для обговорення:

1. Роль держави у впорядкуванні суспільних відносин
2. Держава як сукупність суб'єктно-об'єктних ознак

3. Державне управління як форма правозастосовної владної діяльності

1. Порядок здійснення публічного адміністрування: форми, методи та стиль управління.

2. Роль юристів в ринковій економіці та в правовій державі

3. Юстування нормативно-правових актів як форма надання їм юридичної достовірності.

Теми для підготовки доповідей та презентацій:

1. Співвідношення державного управління і публічного адміністрування

2. Поняття то форми правозастосування

3. Правореалізація і правова культура: поняття та взаємозв'язок.

1. Місцеве самоврядування та виконавча влада на місцевому рівні - сутність діяльності та правові результати

2. Форми правозастосування в діяльності органів виконавчої влади

3. Оподаткування як вид примусової державно-владної діяльності: поняття, сутність та призначення

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувач, при розгляді питань теми, повинен ознайомитись із характеристиками держави, як юридичного механізму впливу та впорядкування суспільних відносин.

В сучасній науці існує близько 1,5 тис. Визначень держави. Це свідчить, по-перше, про значущість ролі держави в житті будь-якого суспільства на всіх етапах його розвитку, по-друге, про різноманіття форм прояву державності у світовій практиці. Все це призвело до виникнення безлічі концепцій походження держави. Одні з теорій спростовані і практично не використовуються сучасною наукою (органічна, іригаційна, психологічна), інші піддаються критиці і уточнюються (соціально-класова, суспільно-договірні), треті переходять з рангу теорій в ранг державних ідеологій (теологічна, фашистська).

По суті, головна відмінність держави від усіх інших форм соціальної організації і складається те, що воно виступає в якості головного і єдиного суб'єкта державної влади, дія якої поширюється на всіх громадян і на всю територію, за юрисдикцію цієї держави.

Для забезпечення своєї різноспрямованою управлінської діяльності держава створює свій апарат, який функціонує на професійній основі, має складну структуру і розглядається як сукупний професійний суб'єкт управління. При цьому для державного управління важливе значення має стан апарату, ієрархічність побудови, якість персоналу і інші характеризують його параметри.

Відповідний орган, посадова особа в системі державного управління виступають в якості конкретного суб'єкта управління.

Існує величезна різноманітність суб'єктів державного управління, що володіють державною владою, але всі вони істотно відрізняються один від одного. Вони відрізняються:

- з соціальної ролі;
- за характером і видами управлінської діяльності;
- за технологіями і методам управління.

У той же час всі суб'єкти державного управління мають ряд універсальних ознак, що відображають їх сутність. Кожен суб'єкт управління:

- висловлює інтереси певної соціальної спільності - народу, класу, соціальної групи;
- є системно організованим, йому властиві риси соціальної системи;
- виділяє певні функції;
- володіє власною, юридично обґрунтованою організацією, що включає особистісний і інституційний компоненти;
- займає строго певне місце в ієрархії державного апарату;
- приймає строго певні види рішень.

У межах повноважень, встановлених законом, суб'єкти управління застосовують різні засоби, наявні в розпорядженні: економічні, політичні,

ідеологічні і т. Д. Наприклад, з метою забезпечення прискореного розвитку певного економічного об'єкта для нього можуть встановлюватися преференції, надаватися інвестиції. Стосовно керованої об'єкту можуть бути використані і різні способи заохочення, дозволів або встановлюватися певні вимоги, заборони, а за невиконання їх - певна відповідальність. Шляхом судового рішення держава може заборонити політичну партію за її антиконституційність; мерія - не дозволили політичну демонстрацію з націоналістичними гаслами, заборонити пропаганду екстремістської ідеології і т. д. Але державні органи і посадові особи як суб'єкти державного управління можуть застосовувати тільки ті засоби і методи управління, які дозволені їм законом.

Здобувачам варто розуміти, що в самому суб'єкті державного управління виникають відносини, види діяльності, проявляються соціальні ролі, які спрямовані на розробку і практичне здійснення управляючих впливів. Можна сказати, що матеріальним проявом управлінських відносин є управлінські рішення і дії. Або, іншими словами, що виконуються суб'єктами управління види діяльності та їх соціальні ролі, які забезпечують розробку і практичне здійснення керуючого впливу - управлінських рішень і дій, через які знаходять своє вираження управлінські відносини.

Звернути увагу здобувача! В самому суб'єкті державного управління, що представляє собою складну ієрархічну систему, виникають внутрішні управлінські відносини, спрямовані на управління вищими державними органами або посадовими особами нижчестоящих. Тобто мова йде про наявність управлінських відносин всередині ієрархії, про «внутрішньому» управлінні в самому суб'єкті державного управління.

Здобувач має усвідомити, що держава, є основним елементом політичної системи суспільства, що здійснює управління останнім, охорону його економічної та соціальної структури, організацію й упорядкування соціально неоднорідного суспільства, забезпечення його цілісності та безпеки. Це історично складена структура для забезпечення потреб політичної еліти,

соціальних груп і громадян. Вона є монопольним носієм суспільної влади, інституцією творення цієї влади. В основу держави покладена державна влада, що є інструментом забезпечення існування держави та досягнення її цілей, її обов'язковим атрибутом.

Державна влада має здатність впливати на процеси в суспільстві за допомогою спеціальних органів та установ. Останні є складовими єдиного механізму державної влади. Державне управління за змістом є процесом реалізації державної влади, її зовнішнім, матеріалізованим вираженням, яке поза цим не існує. Сфери діяльності держави безпосередньо трансформуються у сфери державного управління. Це розроблення й здійснення внутрішньої та зовнішньої політики, правове визначення і регулювання відносин у масштабах усього суспільства, формування та реалізація державного бюджету тощо

Здобувач має дослідити всі форми правової діяльності держави, наслідком здійснення яких є виникнення юридично-значущих наслідків та вміти їх характеризувати з огляду на їх сутнісні характеристики.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Про утворення міжрегіональних територіальних органів Міністерства юстиції України: Наказ Міністерства юстиції України; Перелік від 16.10.2019 № 3173/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v3173323-19>
2. Спеціальні вимоги до осіб, які претендують на зайняття посад державних виконавців територіальних органів державної виконавчої служби: наказ Міністерства юстиції України від 07.11.2016 № 3005/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1444-16/paran4#n4>
3. Спеціальні вимоги до рівня професійної компетентності державних виконавців та керівників органів державної виконавчої служби: наказ Міністерства юстиції України від 21.10.2016 № 3005/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1444-16/paran4#n4>

4. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ, Правила від 09.11.2016 № 1179. Офіційний вісник України. 2017. № 2. С. 522. Ст. 55.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>
5. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства юстиції України та його територіальних органів: Наказ Міністерства юстиції України; Правила від 21.09.2017 № 2952/5. Офіційний вісник України. 2017. № 76. С. 163. Ст. 2357.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1164-17#Text>

Основна література:

1. Кацавець Р.С. Юридична деонтологія. Навчальний посіб. Київ: Алерта, 2016. 126 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/328-kacavec-rs-yuridichna-deontologiya.html>
2. Молдован А.В. Юридична деонтологія. Вступ до спеціальності: навч. посібн. Київ: Алерта. 2015. 222 с. <https://ep3.nuwm.edu.ua/11677/1/29.pdf>
3. Молдован А.В., Богдан Л.С. Юридична деонтологія. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2014. 222 с.
https://arm.naiiu.kiev.ua/books/JD_book/literatura/lit_nauk.html
4. Кацавець Р. С. Професійна етика юристів. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2017. 148 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/512-kacavec-r-s-profesijna-etika-yurista.html>
5. Радовецька Л.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К. Кондор, 2019. 296 с. <https://www.academia.edu/41634968/BA>
6. Тетарчук І.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К. ЦУЛ, 2020. 158 с. <https://jurkniga.ua/contents/yuridichna-deontologiya-posibnik-dlya-pidgotovki-do-zaliv-ta-ispitiv.pdf>
7. Петришин О.В. Юридична деонтологія: посібник для підготовки до заліків та іспитів. К. Право, 2017. 84 с. <https://jurkniga.ua/contents/yuridichna-deontologiya-posibnik-dlya-pidgotovki-do-zaliv-ta-ispitiv.pdf>

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЮ III

1. Правові форми діяльності в державі і її наслідки
2. Правосуддя та юридичні професії, які в ньому задіяні
3. Оперативно-розшукова діяльність, дізнання та досудове слідство.
4. Захист прав, свобод та законних інтересів осіб
5. Правотворчість та законодавчий процес
6. Міжнародний деонтологічний кодекс.
7. Кодекс поведінки спеціаліста-юриста.
8. Таємниця та її види в діючому законодавстві України.
9. Деонтологічна правосвідомість юриста.
10. Інтелектуальна культура юриста та відповідальність за долю людей.
11. Соціальні конфлікти та їх прояв у сфері юридичної діяльності
12. Фактори формування професійної свідомості та культури юриста.
13. Роль держави у впорядкуванні суспільних відносин
14. Держава як сукупність суб'єктно-об'єктних ознак
15. Державне управління як форма правозастосовної владної діяльності
16. Порядок здійснення публічного адміністрування: форми, методи та стиль управління
17. Роль юристів в ринковій економіці та в правовій державі
18. Юстування нормативно-правових актів як форма надання їм юридичної достовірності
19. Співвідношення державного управління і публічного адміністрування
20. Поняття та форми правозастосування
21. Правореалізація і правова культура: поняття та взаємозв'язок.
22. Місцеве самоврядування та виконавча влада на місцевому рівні - сутність діяльності та правові результати
23. Форми правозастосування в діяльності органів виконавчої влади
24. Оподаткування як вид примусової державно-владної діяльності: поняття, сутність та призначення

**ТЕМИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДОПОВІДЕЙ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ ЗА
ЗМІСТОВИМ МОДУЛЕМ III:**

1. Міжнародний деонтологічний кодекс.
2. Кодекс поведінки спеціаліста-юриста.
3. Таємниця та її види в діючому законодавстві України.
4. Деонтологічна правосвідомість юриста.
5. Інтелектуальна культура юриста та відповідальність за долю людей.
6. Соціальні конфлікти та їх прояв у сфері юридичної діяльності.
7. Фактори формування професійної свідомості та культури юриста.
8. Співвідношення державного управління і публічного адміністрування
9. Поняття та форми правозастосування
10. Правореалізація і правова культура: поняття та взаємозв'язок.
11. Місцеве самоврядування та виконавча влада на місцевому рівні -
сутність діяльності та правові результати
12. Форми правозастосування в діяльності органів виконавчої влади
13. Оподаткування як вид примусової державно-владної діяльності:
поняття, сутність та призначення.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ
ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ (ЗАЛІК)

1. Історія виникнення та становлення юридичної деонтології
2. Поняття юридичної деонтології та її сутність
3. Поняття та зміст загальної, нормативної та спеціальної деонтології
4. Принципи юридичної деонтології
5. Функції юридичної деонтології
6. Співвідношення юридичної деонтології з іншими галузями соціальних знань
7. Співвідношення деонтології і теорії права та держави.
8. Співвідношення деонтології і етики
9. Поняття та зміст категорії мораль.
10. Мораль і моральність: співвідношення понять
11. Поняття етики та її місце в юридичній деонтології
12. Поняття права в об'єктивному та суб'єктивному розумінні
13. Визначення форми права (джерел права)
14. Поняття, зміст та структура законодавства
15. Поняття законності та правопорядку: їх співвідношення
16. Поняття правосуддя, юстиції, юрисдикції та юриспруденції
17. Роль права в умовах переходу до ринкової економіки
18. Місце та соціальне призначення юристів в умовах громадянського суспільства і правової держави
19. Основні риси юридичної професії та їх характеристика
20. Робота юриста і політика. Політичний характер діяльності юриста
21. Формалізований порядок діяльності юриста
22. Багатогранність, гуманізм та самостійність в діяльності юриста
23. Незалежність як риса юридичної роботи
24. Необхідні якості юриста та їх характеристика
25. Висока ділова кваліфікація юриста

26. Професіоналізм в діяльності юриста
27. Здатність психологічного аналізу
28. Інтелігентність, етика, скромність
29. Конституційні положення стосовно судоустрою та правосуддя в Україні.
30. Законодавство України про статус суддів та судоустрій: загальна характеристика
31. Конституційний суд України. Порядок формування, склад, функції.
32. Вимоги до особи на посаду судді Конституційного суду України
33. Система судів загальної юрисдикції.
34. Компетенція загальних судів, господарських судів, адміністративних судів
35. Система господарських судів України
36. Система загальних судів України
37. Вимоги до осіб на посаді судді України
38. Загальна та спеціальна деонтологія судді
39. Прокуратура та її функції.
40. Вимоги до осіб, що обіймають посаду прокурора
41. Визначення нотаріату та його підпорядкованість. Управління нотаріом.
42. Нотаріус та його професійні якості
43. Нормативна деонтологія нотаріуса
44. Функції та компетенція нотаріуса
45. Адвокатура. Визначення та характеристики.
46. Зміст Правил адвокатської етики
47. Деонтологічні вимоги до адвоката
48. Форми діяльності адвоката. Припинення та зупинення адвокатської діяльності.
49. Місце юрисконсульта в суспільстві та його призначення.
50. Деонтологічні вимоги до юрисконсульта

51. Державна виконавча служба та державна кримінально-виконавча служба.

52. Деонтологія державного виконавця.

53. Права та обов'язки державного виконавця.

54. Правові форми діяльності держави.

55. Законотворчість як форма юридичної діяльності.

56. Державно-управлінська діяльність

57. Розслідування злочинів та правосуддя.

58. Юридичні професії, що беруть участь у правосудді

59. Право як головний регулятор юридичної діяльності

60. Правова політика та її характеристики

ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ (ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ.

ЗАЛІК

1. Історія виникнення та становлення юридичної деонтології

2. Поняття юридичної деонтології та її сутність

3. Поняття та зміст загальної, нормативної та спеціальної деонтології

4. Принципи юридичної деонтології

5. Функції юридичної деонтології

6. Співвідношення юридичної деонтології з іншими галузями соціальних

знань

7. Співвідношення деонтології і теорії права та держави.

8. Співвідношення деонтології і етики

9. Поняття та зміст категорії мораль.

10. Мораль і моральність: співвідношення понять

11. Поняття етики та її місце в юридичній деонтології

12. Поняття права в об'єктивному та суб'єктивному розумінні

13. Визначення форми права (джерел права)

14. Поняття, зміст та структура законодавства

15. Поняття законності та правопорядку: їх співвідношення

16. Поняття правосуддя, юстиції, юрисдикції та юриспруденції
17. Роль права в умовах переходу до ринкової економіки
18. Місце та соціальне призначення юристів в умовах громадянського суспільства і правової держави
19. Основні риси юридичної професії та їх характеристика
20. Робота юриста і політика. Політичний характер діяльності юриста
21. Формалізований порядок діяльності юриста
22. Багатогранність, гуманізм та самостійність в діяльності юриста
23. Незалежність як риса юридичної роботи
24. Необхідні якості юриста та їх характеристика
25. Висока ділова кваліфікація юриста
26. Професіоналізм в діяльності юриста
27. Здатність психологічного аналізу
28. Інтелігентність, етика, скромність
29. Конституційні положення стосовно судоустрою та правосуддя в Україні.
30. Законодавство України про статус суддів та судоустрій: загальна характеристика
31. Конституційний суд України. Порядок формування, склад, функції.
32. Вимоги до особи на посаду судді Конституційного суду України
33. Система судів загальної юрисдикції.
34. Компетенція загальних судів, господарських судів, адміністративних судів
35. Система господарських судів України
36. Система загальних судів України
37. Вимоги до осіб на посаді судді України
38. Загальна та спеціальна деонтологія судді
39. Прокуратура та її функції.
40. Вимоги до осіб, що обіймають посаду прокурора

41. Визначення нотаріату та його підпорядкованість. Управління нотаріом.
42. Нотаріус та його професійні якості
43. Нормативна деонтологія нотаріуса
44. Функції та компетенція нотаріуса
45. Адвокатура. Визначення та характеристики.
46. Зміст Правил адвокатської етики
47. Деонтологічні вимоги до адвоката
48. Форми діяльності адвоката. Припинення та зупинення адвокатської діяльності.
49. Місце юрисконсульта в суспільстві та його призначення.
50. Деонтологічні вимоги до юрисконсульта
51. Державна виконавча служба та державна кримінально-виконавча служба.
52. Деонтологія державного виконавця.
53. Права та обов'язки державного виконавця.
54. Правові форми діяльності держави.
55. Законотворчість як форма юридичної діяльності.
56. Державно-управлінська діяльність
57. Розслідування злочинів та правосуддя.
58. Юридичні професії, що беруть участь у правосудді
59. Право як головний регулятор юридичної діяльності
60. Правова політика та її характеристики

**ПОЯСНЕННЯ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З КУРСУ
«ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ»**

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Контрольна робота є самостійним видом роботи здобувача, передбачена учбовим планом вивчення дисципліни «Юридична деонтологія».

Здобувачі заочного відділення виконують контрольну роботу та надають її на перевірку за місяць до іспитової сесії.

Контрольна робота оцінюється: «зарахована», «не зарахована». У випадку незарахування контрольної роботи вказуються причини цього.

Контрольна робота може бути не зарахована у випадках:

- виконаний не той варіант контрольної роботи;
- теоретичні завдання виконані з порушенням вимог до них, зокрема щодо об'єму;
- не виконані або невірно виконані одне або обидва практичні завдання.

Не зарахована контрольна робота повертається здобувачеві для виправлення недоліків. Після усунення вказаних недоліків необхідно повернути як не зараховану контрольну роботу, так і новий варіант контрольної роботи.

Контрольна робота передається методисту заочної форми навчання.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

На титульному листі роботи обов'язково **треба вказати повністю прізвище, ім'я та по-батькові здобувача та номер його залікової книжки.**

Контрольну роботу пишуть від руки або друкують за допомогою друкарської машинки або комп'ютера на одному боці листа білого паперу формату А4 (210x297 мм) через 1,5 інтервал, 28-30 рядків на сторінці. Мінімальна висота шрифту 1,8 мм.

Обсяг контрольної роботи має складати не менше 10 друкарських сторінок, не включаючи список літератури. Текст контрольної роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм.

Шрифт друку має бути чітким, рядок – чорного кольору.

Текст теоретичного завдання контрольної роботи поділяють на пункти.

Заголовки структурних частин контрольної роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «ЛІТЕРАТУРА» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (окрім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці підзаголовку не ставлять. Якщо заголовок складається з двох речень, їх поділяють крапкою. Заголовки підпунктів (в разі необхідності) друкують маленькими літерами (окрім першої великої) з абзацного відступу.

Кожну структурну частину контрольної роботи слід починати з нової сторінки. Нумерацію сторінок, пунктів (підпунктів) проставляють арабськими цифрами без знаку №.

Першого сторінкою контрольної роботи є титульний лист, що включається в загальну нумерацію сторінок роботи. На титульному листі номер сторінки не ставиться, на наступних сторінках номер проставляється у правому верхньому куту сторінки без крапки в кінці.

Обов'язковими вимогами до теоретичного завдання – є: освітлення питання; простий план; посилання; список літератури.

При написанні контрольної роботи здобувач має давати посилання на джерела, матеріали, що використовуються в роботі. Такі посилання дадуть можливість відшукати ці джерела і перевірити вірність відомостей щодо цитування документа, дадуть необхідну інформацію про нього.

При використанні матеріалів з монографій, наукових статей та інших джерел у посиланні необхідно вказувати номери сторінок.

Посилання, що є на сторінках, можуть бути визначені по-різному.

Вони за текстом контрольної роботи можуть нумеруватися на кожній сторінці. При цьому у нижній частині сторінки під горизонтальною рисою ставиться відповідний номер і вказуються необхідні реквізити джерела. Таким чином, при цьому засобі позначення посилань на кожній сторінці вони вказуються у послідовній нумерації (1, 2, 3).

Інший спосіб розміщення посилань – нумерація всіх посилань з визначенням номера посилання за тим номером, за яким посилання визначене у списку джерел, що використовувалися, без вказівки в нижній частині кожної сторінки на джерело літератури. При такому способі позначення посилань кожне посилання заключається у квадратні дужки, в яких вказується номер сторінки. Наприклад, [15, с. 10]. У кінці сторінки при такому способі джерело посилання не вказується, а номер посилання визначається номером цього джерела в списку джерел, що використовувалися.

У список Літератури слід включати тільки ту літературу, яку здобувач використовував у процесі написання контрольної роботи.

Джерела слід розміщувати у кінці роботи, після закінчення, здійснюючи їх наскрізну нумерацію.

Список літератури у обсяг контрольної роботи не включається, однак сторінки у списку літератури нумеруються.

Приклади оформлення бібліографічного опису в списку літератури, що використовувалася.

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради РСР*. 1984. № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
3. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015, *Відомості Верховної Ради України*. № 4, Ст. 43 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

4. Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.2014 № 630 URL:
5. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-п>
6. Публічна служба : навч. посіб. С. М. Серьогін, Н. А. Липовська, Є. І. Бородін [та ін.] ; за заг. ред С. М. Серьогіна. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 384 с.
7. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Сучасні тенденції у сфері юридичної відповідальності публічних службовців, службового права України та їх критичний аналіз. *Правова держава*. 2021. № 41. С. 61-68

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З ЮРИДИЧНОЇ ДЕОНТОЛОГІЇ

Виконання контрольної роботи передбачає виконання студентом 2 завдань (з кожної групи по одному), тобто 1 тема із групи «Завдання 1» і 1 тема із групи «Завдання 2». Вибір завдань можливий у довільній формі (за бажанням студента). Обсяг письмової (набраної на комп'ютері) роботи повинен становити не менше 12 сторінок формату А 4. Структура роботи стандартна (титульний аркуш, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел).

Завдання 1.

1. Юридична професія в Україні: історія і сучасність.
2. Роль права в соціально-культурному житті України.
3. Особливості деонтологічної характеристики спеціальності «юрисконсульт».
4. Деонтологічна характеристика спеціальності «адвокат».
5. Загальна характеристика правил адвокатської етики, як основа повноцінного функціонування і виконання соціальної ролі адвокатури в демократичному суспільстві.
6. Деонтологічний аналіз професії «прокурор».
7. Деонтологічна характеристика поліцейського.

8. Особливості деонтологічних властивостей і специфіка професії «слідчий».
9. Зміст деонтологічної характеристики судді.
10. Деонтологічні властивості і специфіка професії нотаріуса.
11. Психологічні антиякості юриста, способи їх усунення.
12. Характеристика службового етикету юриста.
13. Конфлікти і їх вирішення в юридичній практиці.
14. Характеристика конфлікту в правовому середовищі (причини виникнення, стадії розвитку та припинення).
15. Юридичні способи розв'язання конфліктів.
16. Оплата праці юристів, їх правовий та соціальний захист.
17. Професійний обов'язок юриста.
18. Характеристика основних джерел деонтологічних норм.
19. Етика поведінки державного службовця.
20. Система юридичної освіти в Україні.
21. Незалежність як принцип здійснення адвокатської діяльності.
22. Види правової діяльності адвокатів.
24. Посадові обов'язки юрисконсульта.
25. Конфіденційність як основна вимога юридичної практичної діяльності.
26. Освітньо-кваліфікаційні рівні підготовки юристів в Україні.
27. Основні тенденції правової освіти громадян.
28. Проблеми гуманізації юридичної діяльності.

Завдання 2

1. Поняття та відмітні ознаки правоохоронної діяльності, правова основа її діяльності.
2. Поняття правоохоронних органів. Загальна характеристика і поняття судової влади, порядок реалізації, функції, завдання.
3. Правосуддя, шляхи здійснення правосуддя, відмінні ознаки.
4. Конституційні засади судочинства.
5. Суб'єкти здійснення правосуддя, їх загальна характеристика. Формування корпусу професійних суддів — носіїв судової влади.

6. Порядок призначення (обрання) суддів на посаду.
7. Система кваліфікаційних комісій суддів, їх статус, види, завдання, повноваження.
8. Суддівське самоврядування в Україні, його організаційні форми, завдання.
9. Вимоги до осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю, порядок їх стажування.
10. Права й обов'язки нотаріуса, обмеженість у вчиненні нотаріальних дій.
11. Підстави відмови у вчиненні нотаріальних дій. Порядок оскарження нотаріальних дій і відмови у їх вчиненні.
12. Українська нотаріальна палата, її компетенція, завдання.
13. Предметна компетенція державних і приватних нотаріусів щодо вчинення нотаріальних дій.
14. Предметна компетенція посадових осіб виконавчих комітетів місцевих рад та консульських установ щодо вчинення нотаріальних дій.
15. Правове регулювання компетенції вчинення нотаріальних дій нотаріусами України.
16. Принципи адвокатської діяльності.
17. Організаційні форми адвокатської діяльності в Україні.
18. Види адвокатської діяльності, передбачені чинним законодавством України.
19. Професійні права й обов'язки адвоката під час здійснення професійної діяльності.
20. Система і структура органів внутрішніх справ в Україні, їх завдання і повноваження.
21. Міністерство внутрішніх справ України, його основні завдання, структура та повноваження.
22. Управління (Головні управління) МВС України в областях, місті Києві Районний (міський) відділ внутрішніх справ УМВС України.
23. Органи внутрішніх справ на транспорті.
24. Національна поліція: поняття, завдання, функції, принципи діяльності, структура та повноваження. Обов'язки і права.

25. Завдання і основні засади та напрямки діяльності органів безпеки в Україні. Контроль та нагляд за діяльністю органів безпеки.
26. Система органів безпеки. Центральне управління Служби безпеки. Регіональні органи Служби безпеки України. Функціональні підрозділи СБУ.
27. Колегія Служби безпеки України.
28. Кадри Служби безпеки України. Вимоги, що ставляться до кандидатів на посади в органи безпеки України. Порядок призначення на ці посади.
29. Поняття, значення і завдання органів досудового слідства. Проблеми реформування системи органів досудового слідства.
30. Досудове слідство. Система органів досудового слідства в Україні, їх види, завдання і компетенція.
31. Розмежування повноважень органів досудового слідства.
32. Слідчі апарати органів прокуратури, Міністерства внутрішніх справ України, і Служби безпеки України. Слідчі підрозділи податкової міліції.
33. Права і обов'язки начальника слідчого підрозділу. Слідчий, його права і обов'язки.
34. Загальне поняття про дізнання. Система органів дізнання в Україні, їх завдання та повноваження.

**РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ
«ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ»**

Законодавчі та нормативні документи:

1. Бангалорські принципи поведінки суддів від 19 травня 2006 року: Резолюція Економічної та Соціальної Ради ООН 27 липня 2006 року № 2006/23. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_j67.
2. Європейські інструкції з питань етики та поведінки прокурорів, прийняті на конференції Генеральних прокурорів Європи 24–26 січня 2005 року. URL: <http://mir.zavantag.com/pravo/387069/index.html?page=8>
3. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів: Кодекс від 27.04.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17>.
4. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року 09 червня 2017 року зі змінами затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf.
5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. ст. 282. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
6. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 № 2447-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 24. Ст. 212. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>
7. Про Європейський кодекс поліцейської етики: Рекомендація Rec(2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи : ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 на 765-му засіданні заступників міністрів. 50 с. URL: <http://pravo.org.ua/files/Criminal%20justice/rec1.pdf>
8. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ, Правила від 09.11.2016 № 1179. *Офіційний вісник України*. 2017. № 2. С. 522. Ст. 55. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>

9. Про затвердження Правил етичної поведінки працівників апарату Міністерства юстиції України та його територіальних органів: Наказ Міністерства юстиції України; Правила від 21.09.2017 № 2952/5. *Офіційний вісник України*. 2017. № 76. С. 163. Ст. 2357. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1164-17#Text>
10. Про затвердження Правил професійної етики нотаріусів України: Наказ Міністерства юстиції України; Правила від 04.10.2013 № 2104/5. *Офіційний вісник України*. 2013. №82. С. 580. Ст. 3070. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#Text>
11. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст.376. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>
12. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
13. Про Національну програму правової освіти населення: Указ Президента України від 18 жовтня 2001 року № 992/2001. *Офіційний вісник України*. 2001. № 43. Ст. 1921. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992/2001#Text>
14. Про незалежність судової влади: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13.06.2007 № 8. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 4. С. 6. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-07#Text>
15. Про нотаріат: Закон України від від02.09.1993 № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993, № 39, ст.383 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
16. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. ст. 303. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>
17. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII.

- Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 29. ст.535.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>
18. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII.
Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38-39. Ст. 380.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
19. Про порядок складення присяги судді особою, вперше призначеним на посаду: Указ Президента України від 06.04.2011 № 380/2011. *Офіційний вісник України*. 2011. №28. С.30. Ст. 1158.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88/2021#Text>
20. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697 –VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015, № 2-3, ст.12.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
21. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII.
Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. Ст. 232.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>
22. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 31. ст.545
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
23. Про утворення міжрегіональних територіальних органів Міністерства юстиції України: Наказ Міністерства юстиції України; Перелік від 16.10.2019 № 3173/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v3173323-19>
24. Спеціальні вимоги до осіб, які претендують на зайняття посад державних виконавців територіальних органів державної виконавчої служби: наказ Міністерства юстиції України від 07.11.2016 № 3005/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1444-16/paran4#n4>
25. Спеціальні вимоги до рівня професійної компетентності державних виконавців та керівників органів державної виконавчої служби: наказ Міністерства юстиції України від 21.10.2016 № 3005/5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1444-16/paran4#n4>

26. Стандарти професійної відповідальності та викладення основних обов'язків і прав прокурорів, прийняті Міжнародною асоціацією прокурорів 23.04.1999 р. URL: [https://www.iap-association.org/getattachment/Resources-Documentation/IAP-Standards-\(1\)/Ukrainian.pdf.aspx](https://www.iap-association.org/getattachment/Resources-Documentation/IAP-Standards-(1)/Ukrainian.pdf.aspx)

27. Статут Асоціації приватних виконавців, Затверджений Рішенням Першого З'їзду приватних виконавців України № 1 від 14.11.2017 р. URL: <http://www.ae.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82-%D0%90%D0%9F%D0%92%D0%A3.pdf>

Основна література

1. Кацавець Р.С. Юридична деонтологія. Навчальний посіб. Київ: Алерта, 2016. 126 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/328-kacavec-rs-yuridichna-deontologiya.html>

2. Молдован А.В. Юридична деонтологія. Вступ до спеціальності: навч. посібн. Київ: Алерта, 2015. 222 с. <https://ep3.nuwm.edu.ua/11677/1/29.pdf>

3. Молдован А.В., Богдан Л.С. Юридична деонтологія. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2014. 222 с. https://arm.nai.au.kiev.ua/books/JD_book/literatura/lit_nauk.html

4. Кацавець Р. С. Професійна етика юристів. Навч. посібник. Київ: Алерта, 2017. 148 с. <https://alerta.kiev.ua/pravo/512-kacavec-r-s-profesijna-etika-yurista.html>

5. Радовецька Л.В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник. К. Кондор, 2019. 296 с. <https://www.academia.edu/41634968/BA>

6. Тетарчук І. В. Юридична деонтологія. Навчальний посібник для підготовки до іспитів. К. ЦУЛ, 2020. 158 с. <https://jurkniga.ua/contents/yuridichna-deontologiya-posibnik-dlya-pidgotovki-do-zaliv-ta-ispitiv.pdf>

7. Петришин О.В. Юридична деонтологія: посібник для підготовки до заліків та іспитів. К. Право, 2017. 84 с. <https://jurkniga.ua/contents/yuridichna-deontologiya-posibnik-dlya-pidgotovki-do-zalikiv-ta-ispitiv.pdf>

Додаткова література:

1. Бабіч, К. Р. Правовий статус Громадської ради доброчесності : завдання, основні засади діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія: Право: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 32. С. 79-84. <https://vo.uu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=204023&redirect=1>
2. Гапотій В.Д. Юридична деонтологія: навчальний посібник В.Д. Гапотій, О.Г. Мінкова. Мелітополь: ФОП ОднорогТ.В., 2018. 146 с. <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/4583/1/2017.pdf>
3. КагановськаТ.Є. Нові правові стандарти юридичної освіти в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. Серія «ПРАВО». Випуск 25, 2018. С. 6-8. <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/11720>
4. Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) / за наук. ред. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 108 с. <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2357/1/%D0%9F%D0%95%D0%AE%20.pdf>
5. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика: монографія / Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. Суми, 2015. 324 с. <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/2157>
6. Сливка С.С., Чорнобай О. Л. Трансцендентальна методологія юридичної деонтології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2018. № 32. С. 4 – 6. <https://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc32/3.pdf>
7. Білик П.П., Осадча І .А. Адміністративний розсуд в публічному адмініструванні та його зв'язок з юридичною деонтологією: теоретико-правовий

аспект. Правова держава. 2021. №42. С.52-63 <https://univd.edu.ua/science-issue/issue/5120>

8.Білик П.П. Осадча І.А. Адміністративний розсуд та інструменти діяльності публічних адміністрацій: адміністративно-правовий та юридико-деонтологічний вимір. Правова держава. 2021. №44. С.37-44 http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=A=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%9E%D1%81%D0%B0%D0%B4%D1%87%D0%B0%20%D0%86

9.Миколенко О.І., МиколенкоО.М. Сучасні тенденції у сфері юридичної відповідальності публічних службовців, службового права України та їх критичний аналіз. Правова держава. 2021. № 41. С. 61-68 http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Prav_2021_41_10

10.Миколенко О.І., МиколенкоО.М. Особливості вдосконалення національного законодавства про адміністративну відповідальність. Правова держава. 2021. № 44. С. 54-61. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/32280/1/54-60%2B.pdf>

11.Миколенко О.І., МиколенкоО.М. Боротьба світоглядів при формулюванні правових норм про заходи адміністративного і процесуального примусу. Правова держава. 2021. № 43. С. 35-41 <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/31736/1/35-41.pdf>

15. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://rada.gov.ua/> офіційний сайт Верховної Ради України
2. <https://www.kmu.gov.ua/> офіційний сайт Кабінету Міністрів України
3. <http://ukurier.gov.ua/uk/> щоденне видання центральних органів виконавчої влади України «Урядовий кур'єр»
4. <http://www.golos.com.ua/> Газета Верховної Ради України «Голос України».

Навчальне видання

ЮРИДИЧНА ДЕОНТОЛОГІЯ

ЕЛЕКТРОННИЙ МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 081 «Право»

Електронне практичне видання

Укладачі

Білик Павло Петрович
Лазарєва Мар'яна Іванівна

Оригінал-макет розроблено в авторській редакції.

Затвердж. авт. 28.08.2023. Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги: операційна система сумісна з
програмним забезпеченням для читання файлів формату PDF.

Обсяг 0,8 МБ.

Кафедра адміністративного та господарського права
Економіко-правовий факультет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058